“МЕН МУБТАЛО ҚАЙГА БОРАЙ?”

Расул Ҳамроевич “Уч юз олти миллион” деди. Мен ҳайронлар қолдим, сўнг у киши “Майли бир юз эллик миллион” дедилар. Мен Расул Ҳамроевич бундай рақамларни қаёқдан олаётганига ҳайрон эдим. Кўнглимдан кечган гапни раисимиз билдилар шекилли, “Етмиш беш миллион бўладими?” дедилар. Кейин эллик миллионга, кейин йигирма беш миллион сўмга тушди. Дастлабки нарх билан охирги нарх ўртасидаги осмон билан ерчалик фарқ барибир мени ҳайрон қолдирди. Р. Мардонов нима демоқчи, нимага ишора қилмоқда? Мана, уч юз миллион сўм турадиган ошхона ресторанни сув текинга — йигирма беш миллионга бераяпман демоқчими?

2 -бет

Большевиклар ва қароқчи баронлар

Америкаликлар бир нарсани тушунишга қийналадилар — қандай қилиб 3-4 йил ичида миллиардер бўлиб олиш ва сайёранинг энг бадавлат одамлари рўйхатидан ўрин олиш мумкин? Бунинг устига бутун мамлакатнинг иқтисодиёти ўта хароб аҳволда бўлса? АҚШда Рокфеллерлар, Фордлар, Дюпонларнинг бойлиги бир неча авлодлар мобайнида доимий равишда ишлаб чиқаришни кенгайтириш эвазига, бизнесни уюштириш ва янги технологияларни жорий қилишда оталарнинг қўшган ҳиссалари туфайли тўпланган.

Россия олигархлари эса мамлакатни янада қашшоқ аҳволда қолдириб, мол-мулкларни таладилар ва сотиб юбордилар.

3 -бет

РУТБА

Айтгандай, “Ўзбегим” ғазали дунёга келишга келди. Энди уни ўз эгаларига — ўзбек элига, ўзбек миллатига ўз куйи, ўз оҳанги, ўз оҳори билан етказадиган, ҳазорнаволик, ҳазордостонлик мақомига эга бўлган бир ҳофиз керак эди. Худо ҳам манглайига, ҳам танглайига қўшқўллаб берган муғанний керак эди. Катта саройларда, катта саҳналарда, катта сайлларда баланд овозда, баланд парвозда элга етказадиган назаркарда оқин сифатли хонанда керак эди.

Бу тилагимиз ҳам мустажоб бўлди. “Ўзбегим” — ўзбекнинг ўз миллий мадҳияси ўз эгаси, ўз ижрочисини, ўз султонини топган эди. Бу — элга эндигина танилаётган, улус томонидан тан олинаётган Шерали Жўраев эди.

4 -бет

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan E-mail: hurriyat@rambler.ru № 48 (354) 2003-yil 3-dekabr

«HURRIYAT» сизники,
Сиз HURRIYATники бўлинг!
Газетамизга 2004 йил учун обуна давом этмоқда.
Нашр кўрсаткичи — 233

Сана

ОРЗУЛАР БИТИЛГАН ҚОМУС

Президент Ислом КАРИМОВ Ўзбекистон Конституциясининг бир йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда Бош қомусимизнинг мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётида тутган ўрнига баҳо бера туриб: «Конституция давлатни давлат, миллатни миллат сифатида дунёга танитадиган Қомусномадир», деган эдилар. Дарҳақиқат, ҳар бир мамлакат Конституцияси ўша давлатда яшаётган турли халқ вакилларининг орзу-истакларини ўзида мужассам этиб, уларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашда бош омил бўлиб хизмат қилишга қаратилган. Қабул қилинганига 11 йил тўлаётган Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ҳам ана шундай эзгу мақсадларни ўзида тўлиқ акс эттирганлигини мамнуният билан таъкидлаш жоиз.

Тарихдан маълумки, инсоният неча минг йиллардан буён одил жамият қуриш ва адолатпарвар тузум барпо этишни орзу қилиб яшаган. Бу йўлда халқнинг илғор кишилари доимо изланишда бўлган, кези келганда, халқни курашга чорлаб, йўлбошчилик қилганлар.

Вақт ўтиб, халқнинг бу орзу-умидларини мамлакат мустақил бўлгандагина рўёбга чиқариши мумкинлигини жамиятнинг илғор кишилари англаб етишгач, мустақилликка бўлган интилишлар халқнинг енгилмас истак-хоҳиши даражасига кўтарилди.

Ўзбек халқи 1991 йил 1 сентябрни Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик куни деб эълон қилиши, миллатимизнинг юқорида айтиб ўтган неча минг йиллик орзу-умидларини рўёбга чиқариши учун тарихий шарт-шароит яратиб берганлиги айни ҳақиқатдир.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг биринчи бўлими Асосий принципларга бағишланган бўлиб, унинг 1-боби 1-моддасида “Ўзбекистон — суверен демократик республика. Давлатнинг “Ўзбекистон Республикаси” ва “Ўзбекистон” деган номлари бир маънони англатади” деб қатъий мустаҳкамлаб қўйилган.

Демак, мустақил давлатнинг энг асосий шартларидан бири, бу — унинг суверенлигидир. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси суверенитети Бош Қомусимизнинг биринчи бўлими биринчи боби биринчи моддасида аниқ ва равшан ёзиб қўйилган. Бу қоида биринчидан, мамлакатимиз мустақиллигини қатъий белгилаб берган бўлса, иккинчидан, дунё ҳамжамиятида ўзга давлатлар билан тенг ҳуқуқли янги мустақил давлат — Ўзбекистон Республикаси пайдо бўлганини қонунлаштиради.

Давлат, жамият ва фуқаролар ўртасидаги ижтимоий-сиёсий муносабатлар, уларнинг бир-бирлари олдидаги мажбуриятлари хусусида гап юритилганда америкалик олим Генри Дэвид Тореанинг 1846 йилда ёзган “Фуқаролик итоатсизлиги” номли асаридаги ушбу жумлаларни эслашни жоиз деб билдик. У шундай ёзади: “Ҳукумат ваколати... ҳамон нобопдир: ўта одил бўлиши учун у бошқарилувчиларнинг рухсати ва розилигига эришмоғи лозим. Менинг шахсим ва менинг мол-мулким ичра, у, мен унга ён босиб, ўзим бериб қўйган нарса устидангина соф ҳуқуққа эга бўлиши мумкин. Абсолют монархиядан чекланган монархия томон силжиш ва чекланган монархиядан демократия сари тараққиёт — шахсни ҳурматлаш томон тараққиётдир.”

Кўриб турганимиздек давлат, жамият ва фуқаролар ўртасидаги ўзаро муносабатлар қайси даврда ва қайси давлатда бўлмасин, ўша замон файласуф олимларининг доимий равишдаги қизғин мунозараларига сабаб бўлиб келган. Қадимда яшаб ижод этган халқимизнинг буюк мутафаккирлари Абу Райҳон Беруний, Алишер Навоий, Абу Наср ал-Форобий ва бошқа қатор олиму фузалолар ўзларининг асарларида одил жамият барпо этиш ва адолатли ҳукмдор қандай фазилатларга эга бўлмоғи керак деган саволларга жавоб излашган ва бу ҳақдаги фикр-мулоҳазаларини ўз асарларида ёзиб қолдиришган.

Ҳеч бир замонда, айниқса, энг одил жамият барпо этишни даъво қилган собиқ тоталитар тузум шароитида давлат ўз фуқаролари олдидаги масъулият ҳиссини тўлақонли ҳис этган эмас. Шўролар ҳукумати амалда фуқаролар олдида эмас, балки фуқаролар давлат олдида масъул эдилар.

Мамлакатимиз том маънодаги ўз мустақиллигини қўлга киритганидан сўнг, давлатнинг халқ олдидаги барча мажбуриятлари аниқ белгиланиб, Конституциянинг 2-моддасида “Давлат халқ иродасини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамият ва фуқаролар олдида масъулдирлар” деб, қатъий муҳрлаб қўйилди.

Инсонинг яшаш ҳуқуқи кимлардир томонидан талқин этилиб, ўтмишда ёки бугунги кунда ўйлаб топилган муаммо эмас. Инсон ҳуқуқлари, асл маънода, табиат томонидан унга фақат инсон бўлгани учунгина берилган ҳуқуқлардир.

(Давоми 2-бетда)

Обуна - 2004

— Бобо, «Hurriyat»да яна нима чиқибди?

Сессия

ҚИЗИЛ ЯРИМ ОЙ

Ундан қандай фойдаланиш мумкин?

Яна саноқли кунлардан кейин Олий Мажлиснинг ўн учинчи сессияси ўз ишини бошлайди. Сессия муҳокамасига 2004 йилги Давлат бюджети, айрим қонунларга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги ҳужжатлар билан бирга “Қизил ярим ой ва қизил хоч тимсолларидан фойдаланиш ҳамда уларни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонун лойиҳаси ҳам киритилган. Хўш, қандай зарурат ушбу қонун лойиҳасини ишлаб чиқишга ундади? Мазкур ҳужжатнинг мазмун-моҳияти нималардан иборат?

Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамиятининг халқаро бўлими мудири П. Абдуллахоновнинг айтишича, мазкур қонун лойиҳасининг ишлаб чиқилиши мамлакатимиз қонунчилигини халқаро ҳуқуқ меъёрларига мувофиқлаштириш йўлидаги қадамлардан бири ҳисобланади. Маълумки, республикамиз 1993 йили Женева Конвенциясига аъзо бўлганди. Конвенция талабларига мувофиқ, унга қўшилган ҳар бир давлат ўз зиммасига маълум мажбуриятларни олади. Ана шу талаблар сирасига қизил ярим ой ва қизил хоч тимсолларидан фойдаланишни тартибга солиш ҳамда уларни ҳимоя қилиш вазифаси ҳам киради.

Айни вақтда қизил ярим ой ва қизил хоч тимсолларини истифода қилиш борасида бир қатор ноқонуний ҳолатлар учраб қолмоқда. Оддий мисол. Бугунги тижорат йўналишидаги айрим хусусий дорихона ва тиббиёт муассасалари пештоқига қизил хоч ёки қизил ярим ой тасвири туширилганини кузатиш мумкин ва бу кўпчилигимиз учун одатий ҳолга айланиб улгурган. Ваҳоланки, халқаро меъёрларга мувофиқ, бу икки тимсолдан фақат бепул тиббий хизмат кўрсатиш муассасаларигина фойдаланиш ҳуқуқига эга. Ушбу талабдан келиб чиқиб, янги қонун лойиҳасига қизил ярим ой тимсолидан бепул тиббий хизмат кўрсатувчи тиббий тузилмалар Ўзбекистон Қизил ярим ой жамияти розилиги билан тинчлик даврида фойдаланишлари мумкинлиги тўғрисидаги модда киритилган. Шунингдек, парламент ҳужжати лойиҳасида “Ўзбекистон Республикаси қизил ярим ой тимсолидан фойдаланади” деган модда асосий принцип сифатида эътироф этилган. Бу эса рамзлардан фойдаланиш борасида юзага келаётган англашилмовчилик, хилма-хиллик ва хатоларнинг олдини олади.

Қонун лойиҳасига мувофиқ, “Ўзбекистон Республикаси фойдаланадиган қизил ярим ой тимсоли оқ фонда ойнинг биринчи чорагидаги ҳолатда, қараб турган одамга нисбатан олганда ҳар иккала учи чап тарафга қаратилган тарзда ифодаланган қизил рангли ярим ой тасвиридан иборат”. Бу тимсол бинолар, транспорт воситалари, бошқа мол-мулк, шунингдек, ходимлар Қизил Ярим ой ва Қизил хоч ташкилотларига мансублигини белгилаш мақсадида ишлатилади. Янги ҳужжат лойиҳасига кўра, мазкур икки тимсолдан ҳамда “Қизил Ярим Ой” ва “Қизил Хоч” номларидан тижорат фаолиятида, қуролли можаролар даврида хиёнаткорлик билан фойдаланишга йўл қўйилмайди. Яъни қизил ярим ой ва қизил хоч тимсоллари ҳамда номлари давлат томонидан ҳимоя қилинади.

Халқаро ҳуқуқ меъёрларига мос равишда тайёрланган ушбу қонун лойиҳаси парламентда биринчи ўқишда муҳокама қилинади.

Собиржон ЁҚУБОВ

Анжуман

ХАТ ОРТИДА ИНСОН БОР...

Бирорта оммавий ахборот воситалари йўқки, шакли-шамойили, мазмун-мундарижасидан қатъий назар унга хат-хабар келмаса... Муштарий ўзи дуч келган муаммо, кўнгил кечинмалари, ОАВ ҳақида фикр-мулоҳазасию ва ҳоказолар хусусида мурожаат этадики, сирасини айтганда, таҳририятнинг мавқе даражаси ҳам унга келаётган мактублар саноғи ва салмоғи билан белгиланади. Кейинги пайтларда таҳририятларга фуқаролар ҳуқуқларини ҳимоя этиш юзасидан мурожаатлар сони кўпайиб бормоқда, айни ҳолатда журналистнинг энг бирламчи вазифаси, ҳуқуқи ва мажбурияти нималардан иборат? Фуқаролар мурожаатини кўриб чиқиш механизми бугунги талаб ва имкониятдан келиб чиқиб баҳоланганда қандай манзара юзага келади?

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судида бўлиб ўтган навбатдаги анжуманда шу ва шу каби саволларга жавоб изланди, айни жараёнда юзага келиши эҳтимоли мавжуд бўлган муаммо ҳамда унинг ечимлари тўғрисида фикр-мулоҳаза, ҳатто баҳс-мунозара бўлиб ўтди. Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамраиси Хуршид Дўстмуҳаммад бошқарган машваратда Олий суд судьяси Ҳ. Ёдгоров фуқароларнинг мурожаат этиш ҳуқуқини кафолатлаган қонун, унинг талаб ва шартлари хусусида маъруза қилди. “Халқ сўзи” газетаси бош муҳаррири ўринбосари Ш. Жабборов фуқаролар мурожаатидан келиб чиққан ҳолда ОАВ ва ижро органлари орасидаги муносабат, икки соҳа фаолиятида юзага келадиган уйғунлик, уни такомиллаштириш хусусидаги мулоҳазаларни аниқ мисоллар билан ифодалади. Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди раиси ўринбосари, юридик фанлари доктори Ш. Рўзиназаров фуқароларнинг ОАВ орқали келиб тушган ариза, таклиф ва шикоятларни хўжалик суди мисолида таҳлил чиғириғидан ўтказибгина қолмай, бу борада қонун ва меъёрий ҳужжатлардан келиб чиққан ҳолда тавсиялар ишлаб чиқилгани, у мазмун-моҳиятига кўра журналист фаолиятини чегараламай, балки ҳуқуқий мавзуда қалам тебратаётган журналистлар учун қўлланма вазифасини бажаришига умид билдирди. Хўжалик суди мутасаддилари ўз ташаббуси билан бундай тавсияни ишлаб чиққани ҳақли равишда эътирофга лойиқдир.

Турфа анжуманлар ҳақида ОАВда хабар берилар экан, қандай ўтганидан қатъий назар, уларда “... баҳс-мунозараларга бой маъруза” бўлгани алоҳида таъкидланади. Мазкур анжуман ҳеч қандай муболағасиз баҳс-мунозара, ҳатто тортишувга бой бўлганини, буни белгиланган вақтдан анча кечроқ якунланганидан ҳам билиш мумкин.

Алқисса, юристлар ва журналистлар ўртасида бўлиб ўтган жонли мулоқотнинг қисқача баёни шу. Таҳририят Конституциявий судда кўплаб ўтказилган шундай анжуманлар хусусида қуруқ хабар бериш билан чегараланмай, унда кўпчиликнинг эътиборини тортган маъруза муаллифларига газетамиз саҳифаларидан ўрин бермоқдаки, демак, мулоқот, баҳс-мунозара ҳали давом этади. Зеро, анча оҳори тўкилган бўлса-да, қуйидаги ҳикматнинг мазмун-моҳияти ҳали-ҳамон ўз кувватини йўқотмаган: ҳақиқат баҳсларда туғилади.

МУХБИРИМИЗ

Семинар

СЎЗ ЭРКИНЛИГИ ВА ЖУРНАЛИСТ

ЎЗБЕКИСТОН Миллий университети журналистика факультети, UNESCO ишлари бўйича Ўзбекистон Миллий комиссияси ва “Media RESOURCE CENTER MRG-TASHKENT” нодавлат ва нотижорат ташкилоти ҳамкорлигида журналистлар учун уч кунлик семинар уюштирилди. Биринчи кун “Матбуот эркинлиги ва ОАВда плюрализм” мавзусига бағишланди. Шу куни сиёсатшунос Муқимжон Қирғизбоев, “Экономическое обозрение” журнали шарҳловчиси В.Абутуров, ОАВни демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамраиси Хуршид Дўстмуҳаммедов, Матбуот ва ахборот агентлиги ОАВ мониторинги ва уларни лицензиялаш маркази бошлиғи Бобоқул Тошевлар томонидан сўзланган маърузалар кўпчиликда қизиқиш уйғотди.

Иккинчи кун эса “Жаҳонда коммуникация ва ахборот технологияларнинг ривожланиши” бўйича маърузалар тингланди.

“Ўзбекистонда журналист кадрлар тайёрлашдаги янги йўналишлар” деб номланган учинчи кунги семинарда сўзга чиққан ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети кафедра мудири Б.Дўстқораев, ЎзМУ журналистика факультети декани Қ.Ирназаров, доцент О.Мадаев ва ЎзМУ журналистика факультети матбуот кафедраси мудири, доцент Ё.Маматовалар ўзларининг сара фикр ва мулоҳазалари билан ўртоқлашдилар. Семинар сўнгида иштирокчиларга сертификат топширилди.

Азамат ЗАРИФ,
ЎзМУ Журналистика факультети талабаси

Мулоқот

ДЕМОКРАТИЯ ВА ОАВ

Очиқ Жамият Институти — Кўмак Жамғармаси Ўзбекистон ваколатхонаси ҳамда “Мулоқот клуби” нодавлат-нотижорат ташкилоти ҳамкорлигида амалга оширилаётган “Мулоқот” журналистлар клуби лойиҳаси дастури доирасида Термиз шаҳрида жанубий ҳудуд (Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятлари)даги газета муҳарририятлари, телерадиостудиялар, турли идоралар матбуот хизмати вакиллари иштирок этган семинарда асосий эътибор бугунги демократик ислоҳотлар жараёнида оммавий ахборот воситаларининг роли масаласига қаратилди.

Жамият демократиялашувида ОАВ қандай ўрин тутади, бу жараён мамлакатимизда қандай кечаяпти, ривожланган демократик жамиятларда-чи? Семинар давомида ана шундай саволларга жавоб изланди, шунингдек, ҳозирда мамлакатимизда жамият ва оммавий ахборот воситаларининг демократлашуви масалаларига доир муаммолар хусусида ҳам баҳс-мунозара юритилди.

МУХБИРИМИЗ

Жавоб

ЯНГИЛИКДАН ЯНГЛИШМАНГ

Мамлакатимиз мустақиллиги жамият ҳаётининг барча соҳаларига, шу жумладан, маънавий ва маърифий соҳага ҳам мазмунан янгича талабларни қўйди. Чунки кишилар психологиясини тубдан ўзгартирмай, янгича дунёқарашга эга бўлган авлодни тарбияламай туриб мустақиллик моҳиятини англаб етиш, уни мустаҳкамлаш учун фидойилик кўрсатиш анча мушкул бўлур эди.

Табиийки, бу вазифани амалга оширишнинг муҳим жиҳатларидан бири дарсликларнинг янги авлодини яратиш масъулиятидир. Мазкур дарсликларда миллий анъаналар билан бир қаторда жаҳон тамаддунининг илғор тажрибалари ҳамда замонавийлик тамойиллари ўз аксини топиши лозим эди. Зеро, шўро даврида чиқарилган, хусусан, ижтимоий мазмундаги дарслик ва қўлланмалар маънавий-мафкуравий жиҳатдан эскириб, ярокқсиз ҳолга келиб қолган эди.

Юртбошимизнинг бевосита ташаббуси ва саъй-ҳаракатлари билан давлат таълим стандартлари ишлаб чиқилди, мутасадди вазирлик ва идоралар, илмий-маърифий марказлар бу вазифани астойдил амалга оширишга киришдилар. Айниқса, Халқ таълими вазирлигининг дарсликлар яратиш борасида эълон қилган танлови ҳар бир дарсликнинг бир неча вариантини яратиш ва улар орасидан энг афзалини саралаб чоп этиш имкониятини вужудга келтирди.

Бироқ дарслик яратиш ғоят мураккаб жараён бўлиб, унинг тажриба ва синовлардан ўтиб такомиллаша бориши маълум муддатни талаб қилади. Бинобарин, мамлакатимиз матбуотида янги чиқарилган дарсликлар борасида билдирилаётган қизғин, эҳтиросли, баъзан бирёқлама фикрлар, баҳс-мунозараларни табиий ҳол сифатида қабул қилмоқ лозим.

“Hurriyat” газетасининг шу йил 9 ноябрь сонида “Маънавият” нашриётида чоп этилган “ALIFBE” дарслиги ҳақида ана шундай мунозарали мақола эълон қилинди. Муаллиф дарсликни анча батафсил таҳлил қилишга уринган. Бироқ у, ўзи таъкидлаганидек, “бир неча марта 1-синфларни ўқитган” бўлса-да, таҳлил этмоққа бел боғлаган “ALIFBE” дарслигининг эмас, балки ўзининг савияси саёзроқ эканини кўрсатиб қўйган. Чунончи, дарсликнинг 38-бетидаги “Она диёр” сўз бирикмасини “миттигина кичкинтой” (?) тушунмаслигини важ қилиб, унинг ўрнига “Она-Ватан”, “Она-юрт” сўзларини қўллашни тавсия этади. Аввало, “юрт” сўзи ушбу матнда ишлатилган. “Ватан” сўзига келсак, мундайроқ ўқитувчига ҳам маълумки, савод ўрганаётган болага ҳали ўтилмаган ҳарф ва товуш иштирокидаги сўзни тавсия этиш методик жиҳатдан маълум мушкулликларни туғдиради. “Ватан” сўзи таркибида эса ўқувчи ҳали танишиб улгурмаган “В” товуши мавжуд. Қолаверса, Ўзбекистон Давлат мадҳиясини боғчадалигидаёқ куйлаб ўрганган бола нега энди “диёр” сўзини билмас экан?

Мақола муаллифи дарсликнинг 45-бетидан нуқсон қидириб, “Йўлбарс, курка — нима?” — дея ҳайратларга тушади. У кишининг янги алифбодан саводлари қай даражада эканини билмадиг-у, аммо дарсликдаги “тулки” сўзини “курка” деб ўқиганлари таажжублидир. Натижада эса, 1-синф ўқувчиси эмас, балки ўзлари “парранда” билан “дарранда”ни чалкаштириб юборганлар. Умуман, муаллиф сўзларни тўғри ўқий олмай, барини айб тоғорасига солиб, дарсликнинг бошига тўнкайди. Масалан, “Қишнинг қори — ёзга дори” мақолини ҳам “Қишнинг қори — ёзда дори” шаклида ўқийди...

У дарсликдаги нуқсон қидириш шавқига шу қадар берилиб кетадики, баъзи сўзларни шартта матндан узиб олиб, “лиммо-лим” (“лим-лим”) сўзи билимга нисбатан эмас,

кўпроқ суюқликка нисбатан ишлатилади, “ўкинди”, “дард”, “ранги рўйинг”, “садо” сўзлари болаларга мос келмайди, жўжа думалоқ бўлмайди, деганга ўхшаш баҳсли фикрларини айбловга айлантиради. Шунингдек, 48-бетдаги читтак расми, даъво этилганидек, “Чумчуқ” деган матнга эмас, балки шу расм олдидаги “Қушларни асранг!” даъватига дахлдор, яъни экологик тарбия мақсадида келтирилган.

Муаллиф айрим ўринларда жунбушга келиб, майда-чуйдалардан катта “фалсафий” хулосалар чиқармоқчи бўлади. Дейлик, 38-бетдаги дарахтнинг кичкина бир шохини қуруқ кўриб, анча-мунча фикрларни “шохлатиб” юборади. У айтганидек, қуриган шохнинг хосиятсизлик-ёмонлик келтиришига ақли етган ўқувчи расмдаги бобо ва неварани, улар тепасидаги дарахтни кўриб, инсон умри ҳам дарахт мисоли экан — улғаяди, гуллаб-яшнайди ва охир-оқибатда қовжираб боради, демак, умрни беҳуда ўтказмаслик керак экан деган хулосаларга ҳам келиши мумкин-ку!

Мақола муаллифи “ALIFBE”даги расмларнинг анча-мунчаси 1986 йилда нашр этилган “Математика” дарслигидан олинганини ёзади. Аввало, бу расмлар, ўзи ҳам эътироф этганидек, айнан кўчириб олинмаган, балки замон талаблари асосида “ALIFBE”га мослаштирилган. Қолаверса, ҳар иккала дарсликдаги расмлар муаллифи сифатида мусаввирнинг бунга ҳаққи бордир.

Биз мақола муаллифининг айрим фикрларини инкор этмоқчи эмасмиз. Зотан унинг 38-бетдаги “хўроз” ҳақидаги, баъзи расмларнинг меъёрига етмаганлиги, чоп этишдаги камчиликлар борасидаги мулоҳазаларидан кўз юммаслик лозим. Бироқ бу ҳол зинҳор-базинҳор дарсликни яроқсиз дейишга асос бўла олмайди. Зеро, у ўз-ўзидан осмондан тушгани йўқ. Халқ таълими вазирлиги томонидан эълон қилинган танловда ғолиб деб топилган. Агар аввалги “ALIFBE” дарсликлари тўкис ва мукаммал бўлганида, унинг янги нусхасини яратиш бўйича танловга ҳожат қолмас эди. Ҳолбуки, танловда бир неча нашриёт иштирок этди ва экспертлар комиссиясиниг хулосасига кўра, “Маънавият” нашриёти томонидан тайёрланган дарслик ғолиб деб топилиб, чоп этишга тавсия қилинди. Ана шундан кейин ҳам дарслик нуфузли амалиётчи-ўқитувчиларнинг, етук олимларнинг фикр-мулоҳазалари асосида такомиллаштирилди, Республика Таълим маркази экспертлар гуруҳининг муҳокамаларидан ўтказилди.

Албатта, ҳар қандай янгиликка икки жиҳат хавф солиб туради: биринчидан, ҳали унинг айрим камчиликлардан холи эмаслиги, иккинчидан, уни қабул қилишга аксар кишиларнинг тайёр эмаслиги. Бизнингча, мақола муаллифи Д. Жалилова ана шундай кишилар тоифасидан бўлса керак. Буни унинг “...аввалги дарслик — “ALIFBE” жуда қулай тузилгани учун, расмлар чиройли, болаларни ниҳоятда қизиқтиргани боис ноябрь ойигача “Алифбе”ни ўргатиб бўлар эдим”, дея хўрсиниб эски дарсликни қўмсашидан ҳам билса бўлади. “Ҳозир-чи? — дейди у. — Уни январь, февраль ойларигача ўргатсак ҳам болаларнинг саводи чиқмаса керак”.

Жуда унчалик эмасдир. Муаллиф “ALIFBE”ни ўқитиш бўйича методик қўлланманинг охирида берилган ўқув соати тақсимотига бир қур назар ташласа, қайси соатда нимани ўтиш кераклиги шундоққина кўрсатиб қўйилган.

Умуман, баъзи бир жўяли фикрлари учун муаллифга миннатдорчилик билдирамиз ва дарсликнинг кейинги нашри устида қизғин иш кетаётган ҳозирги кунда ана шу мулоҳазаларни ҳам, албатта, инобатга олажагимизни маълум қиламиз.

Р. САФАРОВА,
педагогика фанлари доктори,
У. ҚЎЧҚОРОВ,
“Маънавият” нашриёти бош муҳаррири

Mustaqil gazeta HURRIYAT

ОРЗУЛАР БИТИЛГАН ҚОМУС

(Давоми. Бошланиши 1-бетда)

Ҳеч аҳамият берганмисиз? Бешикда ётган чақалоқ эрта тонгданоқ, ҳали она сутидан баҳраманд бўлмасдан бурун, ўз қўлларини йўргакдан бўшатиб юборишларини йиғлаб ўтинади. Сизу бизга оддий ҳол бўлиб туюлган бу ҳодиса она табиат томонидан инсонга берилган ноёб ҳис-туйғу, қолаверса, азал-азалдан табиий озодликка интилишдан далолат эмасмикан?

1992 йил 8 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг муҳим ютуқларидан бири халқ ҳокимиятининг асосий шарти ҳисобланган қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниш принципини мустаҳкамлаб берганида бўлди.

Бош Қомусимиз 16-моддасининг иккинчи қисми "Бирорта ҳам қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституция нормалари ва қоидаларига зид келиши мумкин эмас"лигини белгилайди.

Барча қонунлар, жумладан, Конституциявий қонунлар ҳам, шунингдек, Республика Президентининг фармонлари, ҳукумат қарорлари ҳам Конституцияга мос бўлиши, вазирликлар ва давлат қўмиталари, бошқа марказий муассасаларнинг, айни пайтда маҳаллий ҳокимият органларининг норматив актлари ҳам асосий қонунга зид бўлмаслиги зарур. Ниҳоят, Қорақалпоғистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари ҳам Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига мувофиқ бўлиши талаб этилади.

Хуллас, Юртбошимиз таъбири билан айтганда, "Қонун, яна бир бор қонун — каттаю кичик, жинсидан, миллати, эътиқоди ва мансабидан қатъий назар — барчамиз учун устивор бўлмоғи даркор!".

Мамлакатимизда Конституция устиворлигини таъминлашда суд ҳокимиятининг муҳим ҳалқаси бўлган Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди ҳал қилувчи ўрин тутади. Унинг зиммасига қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятларнинг ҳужжатлари Конституцияга мослигига доир ишларни кўриш вазифаси юклатилган.

Конституциявий суд ўзининг ваколати доирасида кўриб чиққан, қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятларнинг ҳужжатларини Конституцияга қанчалик мослигига доир ҳолатларга қуйидаги мисолни ўринли деб биламиз.

Конституциявий суд фаолияти давомида Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси 118-моддаси қўлланишининг Конституцияга мувофиқлигини текшириш тўғрисидаги ишни кўриб чиқди. Меҳнат кодекси амалга киритилгунга қадар, яъни 1996 йил 1 апрелгача амалда бўлган қонун ҳужжатларига кўра, деярли барча тиббиёт ходимлари иш вақтининг қисқартирилган муддати ҳуқуқидан фойдаланувчилар тоифасига киритилган. Бироқ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133-сонли қарори билан тасдиқланган "Алоҳида тусга эга бўлган ишлардаги ходимлар рўйхати" иш вақтининг қисқартирилган муддати ҳуқуқига эга бўлган тиббиёт ходимлари доирасини анча чеклаб қўйган деб топиб, "Ўзбекистон Республикаси Конституциясида мустаҳкамланган меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш манфаатларидан ва Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 118-моддаси мазмунидан келиб чиқиб, Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган "Алоҳида тусга эга бўлган ишлардаги ходимлар рўйхати"да ўтилмаган тиббиёт ходимларининг иш вақти нормаси бир ҳафтада ўттиз олти соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас, деб ҳисоблансин" деган мазмунда қарор қабул қилган.

Яна бир мисол. Конституциявий суд 1998 йил 26 февралда бўлиб ўтган мажлисида «Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 17-банди бешинчи қисмининг Конституцияга мувофиқлигини текшириш ҳақидаги иш бўйича қуйидагиларни аниқлади.

Республика Конституциясининг 38-моддасида ёлланиб ишлайдиганларнинг ҳақ тўланадиган дам олиш ҳуқуқи мустаҳкамлаб қўйилган. Меҳнат кодексининг 133-моддасига мувофиқ, барча ходимларга дам олиш ва иш қобилиятини тиклаш учун иш жойи (лавозими) ва ўртача иш ҳақи сақлаган ҳолда меҳнат таътиллари берилади.

Конституциянинг 39-моддасига кўра, ҳар ким қариганда, меҳнат лаёқатини йўқотганда, шунингдек, боқувчисидан маҳрум бўлганда ва қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда ижтимоий таъминот олиш ҳуқуқига эга. Меҳнат кодекси 285-моддасининг биринчи қисми вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси оиланинг бетоб аъзосини парвариш қилганда тўланишини назарда тутади.

Бироқ агар оила аъзосининг касаллиги ходимнинг меҳнат таътили даврида бошланган бўлиб, ходим дам олиш ўрнига беморни парваришлашга мажбур бўлган бўлса, унда «Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида»ги Низом 17-бандининг бешинчи қисмига кўра, вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси берилмайди ва бундай вазиятда ходим таътил даврида оиланинг бетоб бўлиб қолган аъзосининг парвариш қилган кунлар сонига монанд узайтирилмайди. Шу тарзда меҳнат таътили даврида оиланинг бетоб аъзосини парвариш қиладиган ходимларнинг дам олиш ва ижтимоий таъминотга бўлган конституциявий ҳуқуқлари камситилади. Шунга асосан, Конституциявий суд "Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида"ги Низом 17-бандининг навбатдаги қўшимча меҳнат таътилидаги ходимнинг бетоб бўлиб қолган оила аъзосини парвариш қилганлик учун нафақа олиш ҳуқуқини чекловчи бешинчи қисми Конституцияга мос эмас деб топди. Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Гувоҳи бўлганимиздек, Республика Конституциявий суди мамлакатимизда фуқаро ҳаёти, ҳуқуқ ва эркинликларини, бир сўз билан айтганда, Инсонни эъзозлаган Қомусимиз нормаларини ҳимоя қилишда самарали фаолият кўрсатмоқда.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоиз, мустақил Ўзбекистон давлати дунё ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллаш учун тобора интилаётган экан, унинг Конституциясини ўрганиш ва ҳаётга татбиқ этиш, бугунги куннинг долзарб вазифаси бўлиб қолаверади.

Зеро, ўз ҳуқуқларини билган халқ — ҳуқуқий маданияти юксак фуқаролargина давлат пойдеворини мустаҳкам бунёд эта оладилар.

Абдуманноб РАҲИМОВ,
Шарофиддин САИДҚУЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг экспертлари

Ё, фалак:

"МЕН МУБТАЛО ҚАЙГА БОРАЙ?"

Унинг-бунинг устидан ёзиб юрадиган шикоятчиларни худди бошқалар сингари мен ҳам ҳеч қачон хуш кўрмаганман. Аммо ҳаётнинг шундай мураккабликлари борки, нажот истаб шу йўлга кирганингни ўзинг ҳам билмай қолар экансан. Ўттиз йилдан зиёд умумий овқатланиш корхонасининг масъулиятли вазифасида муқим ишлаган мендай бир аёл бугунги кунда кўзимни катта очишга мажбурман.

Гап бундай: етмишинчи ва саксонинчи йиллари телевизорлардан, газеталардан чет эллардаги мулкдорларнинг хусусий банклари, заводлари, ҳатто ресторанлари борлигини эшитиб ҳайрон қолар эдик. Республикамиз мустақил бўлгандан кейин аввал уйлар хусусийлаштирилди, сўнг хусусий корхоналар пайдо бўла бошлади, ундан сўнг эса ошхоналарга навбат келди. Ўтган ўн-ўн икки йил давомида бизнинг Шўрчимизда мен ишлаётган "Шўрчи ресторани" шўъба корхонасидан бўлак бирорта ҳам хусусийлашмаган ошхона қолмаган бўлса керак. Мен бу корхонани иморат фойдаланишга топширилган 1987 йилдан бери узлуксиз бошқариб келаман.

Элдан қолган туяга ўхшаб нега ҳозиргача судралиб юрибсиз деб сўрашингизни билиб турганим учун айтиб қўяйин — ўша хусусийлаштириш ҳаракатлари бошланган тўқсон биринчи-тўқсон иккинчи йиллардаёқ ҳамма қатори мен ҳам мутасадди идораларимизга ишлаб турган ошхона ресторанимизни хусусийлаштириб олиш тўғрисида ариза берганман. Ҳамма-ҳамманинг иши битди, аммо менга қолганда... ишонасизми, Сурхондарёдек катта вилоятда ҳамма ошхона ресторанлар аллақачонлар хусусийлашиб кетди, аммо менинг ишим ҳеч битмайди, қачон ариза берсам "шошманг-шошманг" деб орқага суришади. Ваҳоланки, мен ўзимни ишини битиришни билмайдиган анқов ҳисобламайман. Шундай бўлса ҳам мана ўн йилдирки, ҳеч... Баъзан нима бало, булар менинг ўлишимни кутаяптимикан, деб ўйлайман.

Ахборот учун айтиб қўяйки, мен меҳнат қилаётган тизимдаги корхоналарнинг ҳусусийлаштириш масалаларини вилоят "Матлуботсавдо" ҳудудий акциядорлик компанияси бошқарувининг раиси Расул Ҳамроевич Мардонов жанобларининг шахсан ўзлари ҳал қиладилар. Буни яхши билганим учун муҳтарам раис жанобларининг ҳузурига кирдим. "Ўзингизнинг хабарингиз бор, ўн йиллардан бери роса овора қилишди, телевизорда ҳар куни хусусийлаштириш ҳақида гап бўлади, аммо менинг ишим ҳеч юришмаяпти, бу ишга ўзингиз раҳбарлик қилмасангиз, менинг қўлимдан ҳеч иш келмаяпти, кўп йиллик қадрдонмиз, мени биринчи кўраётганингиз йўқ, мен яхшиликни унутиб қадрламайдиган аёллардан эмаслигимни яхши биласиз ва ҳоказо ва ҳоказо..." дедим.

Биласизми, сўнг биз мол бозоридагидек савдолаша бошладик.

Расул Ҳамроевич "Уч юз олти миллион" деди. Мен ҳайронлар қолдим, сўнг у киши "Майли бир юз эллик миллион" дедилар. Мен Расул Ҳамроевич бундай рақамларни қаёқдан олаётганига ҳайрон эдим. Кўнглимдан кечган гапни раисимиз билдилар шекилли, "Етмиш беш миллион бўладими?" дедилар. Кейин эллик миллионга, кейин йигирма беш миллион сўмга тушди. Дастлабки нарх билан охирги нарх ўртасидаги осмон билан ерчалик фарқ барибир мени ҳайрон қолдирди. Р. Мардонов нима демоқчи, нимага ишора қилмоқда? Мана уч юз миллион сўм турадиган ошхона ресторанни сув текинга — йигирма беш миллионга бераяпман демоқчими?

— Хусусийлаштириш учун лозим бўлган ҳужжатларни яна қайтадан тайёрладик, чунки кўп йиллардан бери тайёрлананавериб... тайёр эди. Олди-сотди шартномасини имзолашдан бошқа иш қолмади. Аммо бу шартнома ўлгурнинг оёғи оғир чиқди — 2003 йилнинг бошида бўлган бу аҳдлашув йилнинг охирига келиб ҳам имзоланмади. Чунки кузга келиб янги гап чиқди — жуда ишонарли манбаларнинг маълум қилишича (одамларнинг оғзида гап турмай қолди), гўёки мен Р. Ҳамроевич таклиф қилган нархни рад этган эмишман-у, шу нархга туманимизнинг ҳокими Ўрол Бобоқулов харидор бўлибди.

... Мен ҳеч қачон Расул Ҳамроевич таклиф қилган нархни рад этмаганимни расман ўзларига маълум қилиш учун у кишининг ҳузурларига бордим. Беш соатдан зиёд қабулхонада кутиб, эшикни шундоқ очган эдим тўрда, ўтирган жойларида туриб "эшикни ёпинг" деб қичқирдилар — на саломга алик бор, на аввалгидай илтифотлар... Ҳа, хизматчиликда раисимиз чарчаган бўлсалар керак деб эшикни ёпаётган эдим, яна у киши "Мен сизга орқасидан ёпинг деяпман! Мен сиз билан Шўрчида гаплашаман" деб қичқирдилар. Шундай пайтда аёл кишининг ожизлиги билинар экан. Йиғлай-йиғлай Термиздан Шўрчига қайтдим.

... Шундан бери отишга маҳкум қилинган маҳбусга ўхшаб ўтирибман. Ўтган замонларда бирови "мен мубтало қайга борай?" деб йиғлаган экан. Шунга ўхшаб мен ҳам нима қиларимни билмай охири таҳририятга хат ёздим — дунё Расул Мардоновга қолмаган-ку, ахир.

Зулхумор УМАРОВА,
"Шўрчи ресторани" шўъба корхонасининг директори

Солиқ

ЖАМОАТЧИЛИККА ТАЯНМАСДАН МАҚСАДГА ЭРИШОЛМАЙМИЗ

Ушбу сўзларни Самарқанд вилоят давлат солиқ бошқармаси бошлиғи Рустам Кўчқоров суҳбатимиз давомида мунтазам такрорлаб турди

— **Солиқ тўловчи маданиятини шакллантиришда нималарга эътиборни жалб қилиш лозим, деб ҳисоблайсиз?**

— Азалдан солиқ давлат қудратини мустаҳкамловчи бош омиллардан бири саналади. Шу боис, солиқ тўлаш фуқаронинг асосий мажбуриятларидан ҳисобланган. Буюк иқтисодчи олим Адам Смит "Солиқ тўлаш қуллик эмас, ҳурлик аломатидир", деганда минг карра ҳақ эди.

Давлатимизнинг Асосий қонунида солиқ тўлаш фуқароларнинг бурчларидан бири эканлиги таъкидлаб ўтилган. Конституциямизнинг 51-моддасида қуйидаги сўзлар битилган: "Фуқаролар қонун билан белгиланган солиқлар ва маҳаллий йиғинларни тўлашга мажбурдирлар". Шуни назарда тутиш керакки, давлатимиз бюджети даромад қисмининг деярли 85 фоизини солиқлар ва мажбурий тўловлар ташкил этади. Шундай экан, солиқ тўлашда ихтиёрийлик тамойили устун бўлишига эришиш, солиқ тўловчи маданиятини юксалтириш долзарб муаммолардан ҳисобланади. Бу борада амалга оширилиши лозим бўлган вазифалардан бири солиқ ва солиқ тўлаш билан боғлиқ барча масалаларда аҳолининг хабардорлик даражасини оширишдан иборат. Бунинг учун ҳар бир фуқарога солиқ ҳақида болалигидан маълумот бериш, солиқнинг моҳиятини уларнинг ёш хусусиятига қараб тушунтириш талаб этилади. Бу йўлда иқтисод асослари дарсларидан ташқари, тарих, адабиёт ўқитишда мавзу мазмунига қараб солиқ тўлашнинг муҳимлиги, ўтмишда қандай солиқлар бўлганлиги, уларнинг давлат ва жамият учун аҳамияти хусусида сўз юритиш муҳимдир. Нима сабабдан солиқ тўлаш фуқаронинг бурчи сифатида мамлакатимиз Бош қомусига киритилганлигининг мазмун ва моҳиятини ёшлар онгига сингдириш зарур.

Ушбу йўналишда аҳоли орасида, маҳаллаларда доимий равишда тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориб, бу ишда ўқитувчилар, олимлар билан бир қаторда биз, солиқчилар, ҳам жонбозлик кўрсатишимиз шарт.

Солиқ тўловчи маданиятини шакллантириш йўлларидан бири солиқларни мунтазам ўз вақтида тўлаб келган юридик ва жисмоний шахсларни рағбатлантириб боришдан иборат.

— **Фуқароларда солиқ тўлаш маданияти шаклланганлиги даражасининг белгилари нималарда кўринади?**

— Бу энг аввало, солиқларнинг қанчаси ихтиёрий равишда тўланишида кўринади. Масалан, ривожланган мамлакатларда солиқларнинг ихтиёрий тўланадиган қисми 80 фоизгача етади. Бизда эса бу кўрсатгич 20 фоиздан камроқ.

Фуқаролар харид қилганда ёки уларга хизмат кўрсатилганда, албатта, чек талаб қилиш солиқ тўловчи маданиятини кўрсатувчи белгилардан биридир. Ёки Самарқандда асосий транспорт воситасига айланган микроавтобусга ўтираётганда, унинг ҳайдовчиси керакли солиқни тўлаганми, рўйхатда турибдими, эрталаб ишга чиқишидан олдин машинаси техник кўрикдан, ўзи эса тиббий кўрикдан ўтганми, деган саволларни ўзимизга беришимиз ҳам ана шу маданият намунасидир.

Ҳар бир фуқаронинг ёшлигиданоқ солиқ моҳиятини тушуниб етишида маҳаллий солиқлар ва уларни тўлаш билан боғлиқ жараённинг ўзига хос ўрни бор.

— **Рустам Кўчқорович, шу охирги фикрингизни кенгроқ изоҳлаб берсангиз.**

— Маҳаллий солиқлар, яъни мол-мулк ва ер солиқлари вилоятимиз бўйича ундирилаётган солиқларнинг атиги 2 фоизини ташкил этади. Аммо уларни ундириш учун барча бошқа солиқларни ундириш учун кетадиган меҳнат ва харажатларнинг 90 фоизи сарфланади, десам хато бўлмайди. Ишимизнинг ана шу томонидан хабардор бўлган айрим касбдошларимиз гоҳида катта куч сарфлаб йиғиладиган ва салмоғи анча оз бўлган маҳаллий солиқлар ўрнига солиқнинг енгилроқ йўл билан ундириладиган бошқа турини жорий этиш маъқул эмасми, деган саволни ўртага ташлашади.

Менимча, гап бу ерда фақат солиқнинг салмоғида-ю, уни ундиришнинг енгил ёки оғирлигида эмас. Масалага бошқача ёндашмоқ зарур. Маҳаллий солиқлар аҳолига, жумладан, ёшларга солиқ тўлаш мажбурият эканлигини англаб етишга, уларда солиқ тўлаш ҳиссининг шаклланиб боришида муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Айни пайтдаги мавжуд тартиб бўйича маҳаллий солиқларни ундириш билан боғлиқ ишлар участка солиқ инспекторлари зиммасида.

— **Бу ишда инспекторларга маҳаллаларнинг фаоллари ҳам ёрдам кўрсатишаяптими?**

— Ҳа, албатта. "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги Қонуннинг 12-моддасида фуқаролар йиғини кенгаши "Аҳолидан солиқлар ва мажбурий тўловлар ўз вақтида тушишига кўмаклашади" деб ёзиб қўйилгани бежиз эмас. Аммо ҳамма жойда ҳам маҳалла оқсоқоллари ва фаоллари ушбу масалада жонбозлик кўрсатишмоқда, деб бўлмайди. Уларнинг ер солиғи ва мол-мулк солиғини ундиришга кўрсатадиган кўмагини қўйиб турайлик. Маҳалла ҳудудида ноқонуний фаолият юргизаётган сохта тадбиркорларнинг қилмишини очиб беришдан ўзини олиб қочадиганлар ҳам бор. Наҳотки, оқсоқол ўз маҳалласи ҳудудидаги яширин цехдан бехабар бўлса? Бунга ишониш қийин.

— **Участка солиқ инспекторларига ёрдам кўрсатаётган ва бу ишга лоқайдларча муносабатда бўлган маҳалла оқсоқоллари ҳақида мисоллар келтирсангиз.**

— Марҳамат. Давлат аҳамиятига молик ишда идорамиз ходимлари билан ҳамкорлик қилиб келаётган ўзини ўзи бошқариш органлари ва уларнинг раҳбарлари анчагина. Улардан айримларини санаб ўтмоқчиман. Булар — Самарқанд туман Кулбаипоён қишлоқ фуқаролар йиғини (ҚФЙ)га қарашли Талибарзу маҳалла фуқаролар йиғини раиси Содиқ Узоқов, Тайлоқ туман Боғизоғон ҚФЙга қарашли Янги ҳаёт маҳалла фуқаролар йиғини раиси Темирхон Аҳмедов, Нарпай туман Янгиқўрғон ҚФЙга қарашли Тепақўрғон маҳалла фуқаролар йиғини раиси Маманазар Каримов, Каттақўрғон шаҳар Оқолтин маҳалла оқсоқоли Хайрулла Бўронов ва бошқалардир.

Ўз маҳалласи ҳудудида нима бўлаётганидан бехабар қолиб келаётган ёки қонунбузарликларни билиб атайин ўзини кўрмасликка солиб келаётган оқсоқолларимиз ҳам йўқ эмас. Масалан, Самарқанд тумани "Ўзбекистон" жамоа хўжалиги ҳудудидаги Ражабамин қишлоғида (маҳалла фуқаролар йиғини раиси Зариф Ражабов) яшовчи Ўктам Одилов уйида ноқонуний равишда чигитдан ёғ олиш билан шуғулланиб келаётган экан. Унинг уйидан 4200 кило чигит, 3100 кило кунжара, 115 литр ёғ ва чигитдан ёғ ишлаб чиқариш мосламаси ашёвий далил сифатида олинди. Энг ачинарлиси шуки, Ў. Одилов ишлаб чиқараётган ёғ истеъмолга яроқсиз бўлган ҳамда у электр энергиясидан фойдаланишда ҳеч қандай ҳисоб-китоб олиб бормаган.

Бошқа яна бир мисол. Лойиш қўрғонидаги Наврўз маҳалласининг Нодирабегим кўчасида яшовчи фуқаро Довур Раҳимов ўз уйида (маҳалла фуқаролар йиғини раиси Шаҳоб Нозимов) яширин цех очиб, спиртли ичимликлар ишлаб чиқараётганлиги аниқланди. Унинг уйидан деярли ярим миллион сўмлик тайёр маҳсулот (697 шиша арoқ), акциз маркалар, турли хилдаги этикеткалар, картон қутилар ашёвий далил сифатида олинди.

Афсуски, бундай шароитда, яъни маҳалла фаолларининг кўмагисиз участка солиқ инспектори ёлғиз ўзи самарали фаолият олиб боролмайди.

— ***Кўпчилигимизнинг тасаввуримиз бўйича участка солиқ инспекторининг вазифаси уйма-уй юриб, маҳаллий солиқларни тўлаган ёки тўламаган хонадонларни аниқлашдан иборат. Маҳаллани бир йилда бир-икки марта айланса кифоядай. Умуман, инпекторнинг вазифаси ва унинг зиммасидаги масъулият хусусида гапириб берсангиз.***

— Аслида участка солиқ инспектори зиммасига анчагина вазифалар юклатилган ва унинг ваколати доираси "Давлат солиқ хизмати тўғрисида"ги Қонунда белгилаб қўйилган. Ўзи бириктирилган участкаси бўйича солиқ инспектори бажарилиши лозим бўлган айрим вазифалар қуйидагилардир: мол-мулк ва ер солиғини йиғиш, хусусий тадбиркорлик билан шуғулланаётган шахсларни ҳисобга олиш, бюджетга солиқ тўлаётган шахсларни ўз вақтида ва тўла қайд қилишни таминлаш, тўловларни ўз вақтида ҳисоблаш ва йиғиш, уйма-уй юриб, аҳолини декларация топшириш муддатлари, ялпи йиллик даромад бўйича солиқларни тўлаш муддатларидан хабардор қилиш, жисмоний шахслар ўртасида солиқ тўлаш, ставкалар, имтиёзлар ва солиқ тўлашга оид бошқа масалалар бўйича тушунтириш ишлари олиб бориш, тадбиркорлик фаолияти билан ноқонуний шуғулланаётган шахсларни аниқлаш ва ҳоказолар.

Участка солиқ инспектори ўз ишини самарали бажариши учун уйма-уй юришига тўғри келади. У ҳар бир хонадон соҳибидан паспорти ва уй-жойи ҳақидаги маълумотларни, ер майдони ажратилганлиги ҳақидаги қарорни, имтиёзлардан фойдаланувчилардан туман мудофаа ва ижтимоий бўлимлари тақдим этган маълумотномалар талаб қилишга ҳақли. Афсуски, инспекторларимизнинг ана шу талаби аксар ҳолларда фуқароларнинг норозилигига сабаб бўлмоқда. Айримлар буни ўзларининг шахсий ҳаётларига аралашув ёки қайси бир мақсадлар учун маълумот тўплаш деб талқин қилишмоқда. Лекин юқоридаги маълумотларсиз мол-мулк ва ер солиғининг миқдорини аниқлаш мумкин эмаску! Ушбу масалада маҳалла фаоллари, кенг жамоатчиликнинг кўмаги жуда муҳимлигини англаш қийин бўлмаса керак.

— **Мавжуд ахборотни компьютерга жойлаштириб, маълумотлар базасини яратиш бу йўналишдаги ишларни енгиллаштириш учун хизмат қилса керак?**

— Ҳа, албатта. Давлат солиқ қўмитаси тизимида маълумотлар базасини яратиш буйича ибратли ишлар қилинган. Жумладан, юридик шахсларни солиққа тортиш бўйича барча ишлар автоматлаштирилган. Жисмоний шахсларга доир ахборотни компьютерга жойлаштириш ишлари эса 1997 йилда бошланган бўлишига қарамасдан ҳанузгача тугатилган эмас. Бунинг қатор объектив ва субъектив сабаблари мавжуд. Жумладан, фуқаролар паспортининг алмаштирилганлиги муносабати билан маълумотлар янгиланди ёки айримларда улар ота-бобосидан мерос бўлиб келаётган уй-жойда яшаётганлиги боис тегишли ҳужжатлари йўқ. Битта маълумотнинг бўлмаганлиги эса ахборотни автоматлаштириш жараёнини қийинлаштиради. Бу муаммони ҳал этишнинг йўлларидан бири жамоатчилик билан ҳамкорлик деб биламиз.

— **Бугунги суҳбатимизда кўтарилаётган масалада журналистлар, оммавий ахборот воситаларининг ўрни нимада деб биласиз?**

— Барча тушунтириш, тарғибот-ташвиқот ишларимизни оммавий ахборот воситаларининг иштирокисиз олиб боришни тасаввур этолмаймиз. Фақат биргаликда ҳаракат қилишимизгина ижобий натижа бериши мумкин. Буни биз чуқур англаган ҳолда иш юритаяпмиз. Йилнинг ҳар чораги якунига кўра ўтказиладиган матбуот анжумани анъанага айланиб қолди. Бундан ташқари, бизга маълумот учун мурожаат этган журналистдан қўлимиздан келган ёрдамни аямаймиз, ҳамкорликни таклиф этганларни эса қўллаб-қувватлаймиз.

Солиқ тизимидаги янгиликлар ҳақида бўладими, қабул қилинган янги қонуну қарорлар хусусидами, тарғибот-ташвиқот ишларидами, ҳаммасида оммавий ахборот воситалари кучига таяниб иш кўрамиз. Шу туфайли аҳолининг хабардорлик даражаси ортади, бажараётган амалий ишига онгли ёндаша бошлайди.

Ана шулардан келиб чиқиб куни кеча Тошкентда, Давлат солиқ қўмитасида журналистлар учун ўтказилган брифингда тизим ходимлари билан оммавий ахборот воситалари вакилларининг учрашуви мунтазам тус олиши ҳақида сўз юритилди. Барча вилоятлардаги бошқарма ва бўлимларга ҳам матбуот анжуманлари, семинарлар ўтказиб туриш тавсия этилди. Демак, бизнинг йил давомида ана шундай учрашувларни ташкил этиб, тўғри йўл тутганлигимиз ўз тасдиғини топди. Ҳамкорликни давом эттираверамиз. Бу бугун биз тилга олган солиқ тўлаш маданиятини юксалтиришга муносиб ҳисса бўлиб хизмат қилади.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ
суҳбатлашди

Фотоайбнома

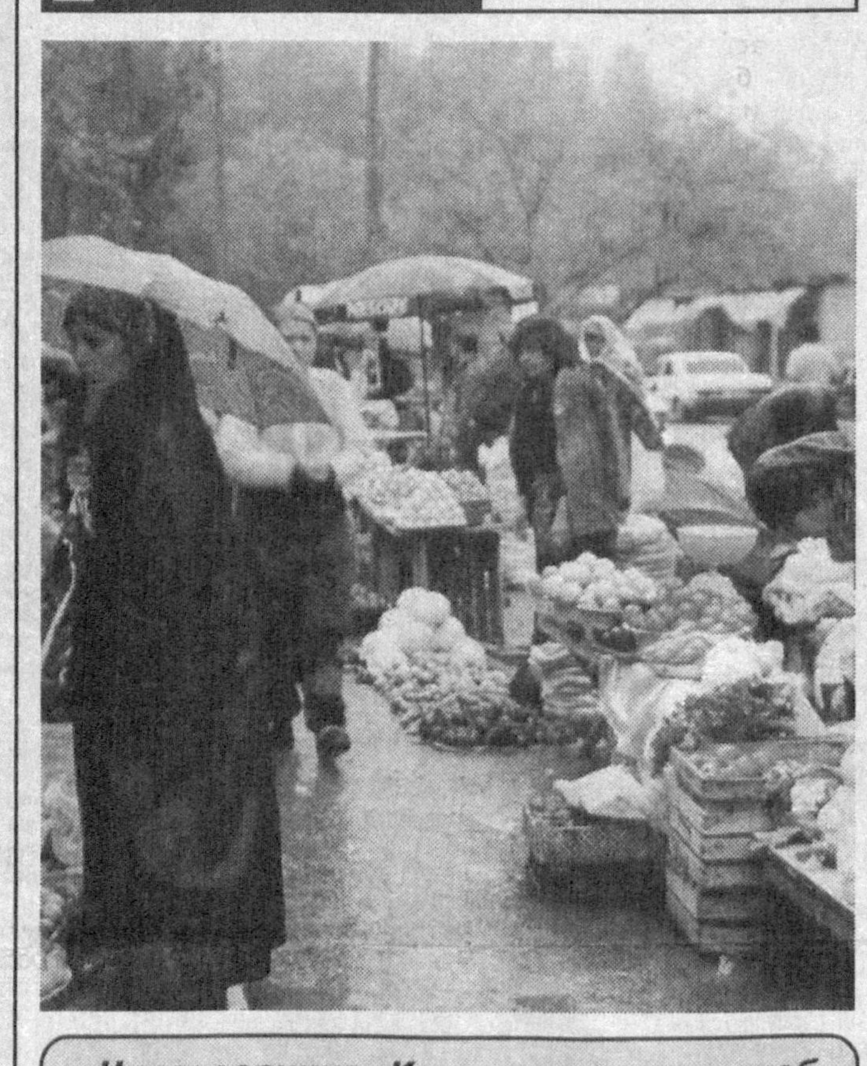

Чилонзорнинг «Қатортол савдо шахобчаси» олдида аҳвол ҳар куни ана шундай.

Шоназар ИБРОҲИМОВ олган сурат.

Шикоят

ҚАЧОНГАЧА ШУНДАЙ ДАВОМ ЭТАДИ?

Янгиерда бизни эшитадиган мард топилармикин?

Биз, Сирдарё вилояти Янгиер шаҳри Алишер Навоий кўчасидаги 2-, 3-, 4-уйларда истиқомат қилувчи фуқаролар, зора адолат қарор топар деган умидлар билан мазкур шикоят хатини ёзаяпмиз. Шикоят ёзишга бизни Янгиер шаҳрида аҳолига коммунал хизмат кўрсатишнинг ниҳоятда паст даражада эканлиги мажбур қилди. Гап шундаки, биз истиқомат қиладиган кўп қаватли уйларни кўрган одам ҳайрон қолиши мумкин. Чунки ёғин-сочинли кунлар бошланди дегунча бизга ниҳоятда оғир бўлади. Мана, ҳозир қиш қиличини ўйнатиб келган айни кунларда кўринг бизнинг аҳволни. Биз яшайдиган кўп қаватли уйнинг томидаги шиферларнинг ярмидан кўпи синиб, илма-тешик бўлиб ётибди. Тўртинчи қаватда истиқомат қилувчилар ҳар ёмғир-қор ёққанда юракларини ҳовучлаб ўтиришади. Ёмғир сувлари уларнинг хонадонига оқиб кириб безор қилган. Ачинарлиси шундаки, ёмғир сувлари фақат 4-қаватдаги хонадонларнигина эмас, 3-, 2-қаватдагиларга ҳам полдан сизиб ўтиб безовта қиляпти. Бир неча киши ўзаро пул йиғиб, шифер сотиб олдик. Уни томга ўрнатиб, ўзимизча таъмирлаган бўлдик. Лекин барибир ёмғир-қорли кунларда чакка балосидан қутулолмаяпмиз. Шифер сотиб олиб томни таъмирлашга "Сирож" уй-жой мулкдорлари ширкати раиси Марат Орзиқуловнинг тепса-тебранмаслиги, ўз ишига совуққонлик билан муносабатда бўлиши мажбур қилди. Гап шундаки, биз 2002 йилнинг ёзидан буён Янгиер шаҳридаги "Сирож" уй-жой мулкдорлари ширкатига қатнайвериб чарчадик.

Одамлар ўз ёнидан пул харажат қилиб кўп қаватли уйларнинг томини таъмирлайди деб ҳеч қаерга ёзиб қўйилмаган. Лекин биз шунга мажбур бўлдик, тўғрироғи, Янгиер шаҳридаги баъзи бир "раҳбар"ларнинг лоқайдлиги, элу юрт ғамидан мутлақо йироқлиги мажбур қилди. Орзиқуловнинг айтишича, "Сирож" УМШда томга чиқиб шиферларни таъмирлайдиган мутахассис йўқ эмиш. Ана баҳона-ю мана баҳона. Топган гапини қаранг бу кишининг. Э, қойил-э! Ахир, бутун бошли Янгиер шаҳрида томни таъмирлай оладиган мутахассис топилмаса-я! Ўз пулимизга сотиб олган шиферларни эса "мутахассис йўқ"лиги боис ўзимиз ўрнатишга мажбур бўлдик. 4-уй 27-хонадонда яшовчилар аҳвол ҳаддан ташқари ёмонлашиб кетганлиги боис вақтинчалик ижара ҳақи тўлаб яшайдиган бошқа уйга кўчиб кетишган.

Янгиер шаҳар ҳокими-ю, бошқа мутасаддилардан умуман умид қилиб бўлмайди. Уларни ўзлари билан бир ҳаводан нафас олиб яшаётган ҳамшаҳарларининг қандай ҳаёт кечираётгани умуман қизиқтирмайди чоғи. Акс ҳолда, уларга қилган шикояту арз-додларимизнинг ақалли биттасини инобатга олиб вазиятнинг сал бўлса-да ижобий томонга силжишига сабабчи бўларди.

Янгиер шаҳар иссиқлик тармоқлари бошқармаси ҳақида-ку гапириб ўтирмаса ҳам бўлаверади. Улар ҳақида хулоса чиқармоқчи бўлсангиз, яхшиси, қишда бизнинг шаҳарга меҳмонга келинг: бор вазиятга ўзингиз гувоҳ бўласиз. Қисқаси, 2-3 йилдан буён иситиш воситалари яхши ишламайди: совуқдан азият чекиб базўр баҳорга етиб оламиз. Ёзда эса уйларимиз иссиқдан туриб бўлмайдиган даражага келади. Сув масаласи эса анча ташвишланарли: сув соати билан берилади. Баъзан шундай бўладики, сув умуман чиқмай қолади. Сув чиқмаган пайтда яшашнинг нечоғли қийинлигини тасаввур этсангиз керак. Электр энергияси ўчиб туриши одатий ҳол ҳисобланади. Бунинг оқибатида бир қанча телевизорлар, музлатгичлар ишдан чиқди. Газ паст ёнади, қишда эса пасайиб кетади.

Бундан ташқари, 2-, 3-, 4-уйларнинг канализация тизими яхши ишламайди. Бунинг оқибатида ҳар хил кўнгилсиз ҳолатлар келиб чиқади. Газ, электр энергияси, сув ҳақларини ишлайдиганларникини ишхонасидан, ишсизларникини уйидан ҳар доим ўз вақтида келиб олиб кетишади. Кўп қаватли уйларнинг атрофларига қараб бўлмайди: ҳар хил чиқиндилар сочилиб ётади, кўчалар ифлосланиб кетган. Умуман олганда, бизнинг кўчадаги аҳвол жудаям ёмон даражада. Ахир, буюк бобокалонимиз Алишер Навоийнинг номлари берилган кўчадаги мазкур кўнгилсиз ҳолат даҳо шоиримизга нисбатан ҳам ҳурматсизлик эмасми?

2003 йилнинг Юртбошимиз томонидан "Обод маҳалла" йили деб эълон қилингани кўп хайрли иш бўлди. Шу муносабат билан юртимизнинг кўплаб маҳаллалари обод қилиняпти, кўркам тус олиб боряпти. Буни деярли ҳар куни матбуот, радио-телевидение орқали ўқиб, эшитиб-кўриб турибмиз. Лекин мамлакат миқёсида шундай хайрли ишлар кетаётган бир маҳалда негадир биз яшайдиган маҳаллада бирор-бир ўзгариш сезилмагани ачинарли. Шаҳарнинг аҳолиси зич яшайдиган жойларида, маҳаллаларда санитария-гигиена талабларига жавоб бермайдиган нохуш ҳолат ҳукм сураётгани бор гап. Бироқ негадир шаҳар раҳбарлари бу ҳолни кўриб-кўрмасликка оладими, бунисини билмадик, вазиятни ижобийлаштиришга эътибор беришмаяпти. Шаҳар санитария-эпидемиология станцияси раҳбарияти-ю маҳалла оқсоқоллари қаёққа қарашаяпти? — буниси бизга қоронғи.

Умид қиламизки, шаҳар мутасаддилари шикоят хатимиздан тегишли хулоса чиқариб, мавжуд нохуш вазиятни ижобий ҳал этишга етарлича эътибор қаратишади.

Бир гуруҳ фуқаролар номидан
М. БОБОЕВА, Л. СОРОКИНА, М. ҲОТАМОВ, И. ДАДАЖОНОВ
(жами 13 имзо)

Дараклар

ҚУРЯ МУДОФАА ДЕВОРИ ҚУРИЛИШИДАН НОРОЗИ

Иордания пойтахти Уммон шаҳрида АҚШ Давлат котиби ўринбосари У. Бёрнс ва Фаластин ҳукумати бошлиғи Аҳмад Қуря ўртасида музокара бўлиб ўтди. Учрашувда одатдагидай Фаластин ва Исроил ўртасида келишувга эришиш йўллари муҳокама қилинди. Хабарларга қараганда, Фаластин Бош вазири Давлат котиби ўринбосарига минтақадаги вазият ҳақида гапирар экан, агар Исроил томонидан мудофаа девори қурилиши тўхтатилмаса, тинчлик ва келишув ҳақида сўз ҳам бўлиши мумкин эмаслигини айтиб ўтган.Айни пайтда БМТ, бир қатор халқаро ташкилотлар ва АҚШ норозилигига қарамай, Иордан дарёсининг ғарбий қирғоғида мудофаа девори қурилиши давом эттирилмоқда.

МУҲОКАМА МАРКАЗИДА — ГРУЗИЯ

Нидерландиянинг Маастрих шаҳрида Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик ташкилотига аъзо мамлакатлар Ташқи ишлар вазирларининг учрашуви бўлиб ўтди. 40 дан ортиқ давлатдан вакиллар иштирок этган халқаро йиғинда биринчи навбатда Грузиядаги аҳвол муҳокама қилинди. Анжуманда айни вақтда мамлакат президенти вазифасини бажараётган Н. Буржанадзе хоним ҳам қатнашди ва Грузиядаги вазият юзасидан музокаралар олиб борди. Маълумотларга қараганда, Грузия президентлиги учун сайлов 2004 йилнинг 4 январида ўтказилиши режалаштирилмоқда. Шу кунга қадар давлат раҳбарлиги учун 9 нафар номзод рўйхатга олинди. Шунингдек, ўтган куни Грузия Марказий сайлов комиссияси раиси сайланди ва комиссия таркиби тасдиқланди.

ВИЛЬНЮСДА НОРОЗИЛИК НАМОЙИШИ

Литва пойтахти Вильнюсда президент Р. Паскосга қарши норозилик намойиши бўлиб ўтди. Сиёсий намойиш қатнашчилари парламентдан президентга импичмент эълон қилишни талаб қилиб чиқишди. Бунинг боиси, бир муддат аввал Литва раҳбари мамлакат хавфсизлик идоралари томонидан Россиядаги уюшган жиноий тўдалар билан алоқа қилганликда айбланганди. Айни вақтда мазкур айблов бўйича текширувлар ўтказилмоқда. Текширув натижалари кейинроқ парламентда муҳокама қилинади ва гумон тасдиқлангудек бўлса, Литва қонун чиқарувчи органи президент Р. Паскосга импичмент эълон қилиши мумкин.

КОНГОДА САМОЛЁТ ҲАЛОКАТГА УЧРАДИ

Конго Республикасида Ан-26 русумли самолёт ҳалокати рўй берди. Авиаҳалокат оқибатида 22 нафар йўловчи ва экипаж аъзолари ҳалок бўлган. Хабарларга кўра, фожиа қурбонларининг барчаси Конго фуқаролари. Бироқ айрим таҳлилчилар улар орасида Россия фуқаролари бўлиши мумкинлигини тахмин қилишмоқда. Маълумотларга қараганда, авиаҳалокат пойтахт Киншасадан 600 км узоқда рўй берган. Айни вақтда фожиа тафсилотларини ўрганиш бўйича ҳукумат комиссияси иш олиб бормоқда.

БОШ ВАЗИРЛАР ФИКРИ БИР ЖОЙДАН ЧИҚДИ

Япония Бош вазири Дзунитиро Коидзуми гарчи қурбонлар берилаётган бўлса-да, “Кунчиқар мамлакат” Ироқни тиклаш жараёнида фаол иштирок этишини таъкидлади. Худди шу мазмундаги баёнот Испания ҳукумати бошлиғи Хосе Мария Аснар томонидан ҳам берилди. Айтиш жоизки, сўнгги вақтда Ироқдаги бошқа иттифоқчи кучлар қатори Япония ва Испания ҳарбий бўлинмалари ҳам сезиларли талафот кўрмоқда. Мисол учун, бир неча кун аввал Тикрит шаҳрида икки нафар япон аскари ҳалок бўлди. Бағдод атрофидаги Сувайро қишлоғида эса етти нафар испан разведкачиси ҳаёт билан видолашди.

Ҳукумат раҳбарлари таъкидлаганидек, бу талафотларга қарамай, Испания ва Япония ҳарбийлари Ироқда ўз фаолиятини давом эттирадиган бўлди.

ДУНЁ ОИТСГА ҚАРШИ

1 декабрь халқаро ОИТС (СПИД)га қарши кураш куни муносабати билан БМТ янги дастур эълон қилди. 5,5 миллиард АҚШ доллари ҳажмидаги ушбу дастур дунё миқёсидаги ОИТСга қарши курашни янада кучайтириш бўйича чора-тадбирларни ўз ичига олади. Ушбу дастур доирасида қашшоқ мамлакатларга дори-дармон ва тиббиёт ускуналари етказиш, касалликка қарши тарғибот кампаниясини олиб бориш кўзда тутилган, Маълумотларга қараганда, айни вақтда сайёрамизнинг 42 миллион аҳолиси ВИЧ вируси билан заҳарланган ва уларнинг учдан икки қисми Африка қитъасида истиқомат қилади. Дунё миқёсида ҳар куни 16 минг киши ОИТС касалига чалинмоқда. Олимларнинг таъкидлашларича, касаллик шу тахлит тарқалишда давом этса, Осиё мамлакатларида ҳам ВИЧ вируси билан заҳарланган аҳоли сони кескин ошиб кетиши мумкин.

Абдул СОБИР
тайёрлади

BANK

Муҳтарам юртдошлар!
ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЭНГ ЙИРИК ВА УНИВЕРСАЛ БАНКЛАРИДАН БИРИ
ХАЛҚ БАНКИ

Мамлакатимизнинг барча фуқароларини мустақил Республикамиз Бош Қомуси — Конституциямизнинг 11 йиллиги муносабати билан муборакбод этади ва Сиз азиз юртдошларимизга тинчлик-омонлик, фаровонлик, оилавий бахт ва Истиқлолни мустаҳкамлаш йўлидаги ишларингизда куч-қувват тилайди.

Байрам муносабати билан мижозларга янги “Байрам тухфаси” — қисқа муддатли, ютуқли омонат турини **ТАКЛИФ ЭТАДИ.**
Омонатга пул маблағлари **100 кун** муддатга, камида **5000 сўм** миқдорида Халқ банкининг барча муассасаларида қабул қилинади.

Сиз омонатингизга ҳисобланган юқори фоизли даромадларни олиш билан бир қаторда **1 000 000 сўмлик** ютуқ совриндори бўлиш имкониятига эгасиз.

ХАЛҚ БАНКИ — АҲОЛИ ОМОНАТЛАРИНИНГ САҚЛАНИШИ ДАВЛАТ ТОМОНИДАН КАФОЛАТЛАНГАН ЯГОНА БАНКДИР!

Мурожаат учун телефонлар:
173-69-15, 173-69-16 (ички 126,111,109)

Мутолаа

Академик О. БОГОМОЛОВ

Большевиклар ва қароқчи баронлар

Нобель мукофоти соҳиби Ж. Стиглиц Россиянинг бозорга ўтиши тўғрисида

Россиядаги ислоҳотлар бозор иқтисодиётига ўтиш, унинг фазилатлари ва имкониятлари тўғрисида Ғарбда кенг тарқалган тасаввурларнинг анча-мунчасини чиппакка чиқарди. Бизнинг аччиқ натижаларимизни, тўғри назарияларни амалиётда қўллашни билмаслигимиз билан изоҳлашни истайдиган ишқибозлар тобора камайиб бормоқда.

Россиядаги тажрибани муваффақиятсизликка маҳкум этган хатоларимизни таҳлил қилиб, англаб етишга уринишлар бўлмоқда.

Америкалик профессор, Нобель мукофатининг лауреати Жозеф Стиглицнинг яқинда дунё юзини кўрган “Глобаллашув ва ундан ранжишлар” деган китоби ўзига диққатни жалб қилади.

Муаллиф дунёга донғи кетган олим. У Россия Фанлар академиясининг хорижлик аъзоси. Бироқ у бундан ташқари қатор йиллар мобайнида олий даражадаги маъмурий мансабларни эгаллаб келган амалиётчи ҳамдир. У АҚШ президенти қошидаги маслаҳатчилар гуруҳининг бошлиғи бўлган, Жаҳон банкининг катта вице-пезиденти ва бош иқтисодчиси бўлиб ишлаган. Бозорга ўтиш борасидаги Россия тажрибаси глобаллашувнинг муҳим кўринишларидан биридир. Шу тажрибани муаллиф, айниқса, батафсил таҳлил қилади. У ўзининг таҳлилини АҚШда олиб борилаётган “Россияни ким бой берди?” деган масала атрофидаги мунозара нуқтаи назаридан амалга оширган.

Жозеф Стиглиц бу масалага очиқойдин жавоб берган. Унинг ишончи комилки, Россиядаги ишларнинг аҳволи учун масъулият нафақат хонаки ислоҳотчилар зиммасига тушади, балки бунинг учун Ғарбдаги арбоблар ва халқаро ташкилотлар ҳам жавобгардирлар.

Бозор иқтисодиёти борасидаги ўзгаришлар масаласида қандай қарашларга таяниб иш юритишни у муқаддимада шундай ифодалайди: “Мен бозор ҳамма ижтимоий муаммоларни ўз-ўзича ҳал қилиб беради, деган гапга ишонадиган даражада лақма эмасман. Тенгсизлик, ишсизлик, теварак-муҳитнинг ифлосланиши каби муаммоларни давлатнинг фаол иштирокисиз ҳал қилиб бўлмайди”.

Янги либерал бозор назарияси тарафдорлари учун бунақа фикрни эшитиш ғоятда малол келади, негаки, айни ана шу янги либерал бозор назарияси Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Бутунжаҳон Савдо ташкилоти кабилар фаолиятининг асосида ётади. Шунингдек, Америка маъмурияти ҳам шаклланиб келаётган бозор иқтисодиёти мамлакатларига, шу жумладан, Россияга муносабатида ҳам шу назарияга асосланади.

Муаллиф ҳамиша “давлатнинг роли масаласига мутаносиб қарашнинг тарафдори бўлиб келган: давлат ҳам, бозор ҳам ўзининг чеклагичларига эга ва ўзларининг ноқобилликларини намоён этмоқлари мумкин, шунинг учун улар ўзаро ҳамкорлик билан иш юритмоқлари лозим. Шуниси ҳам борки, бу шерикчиликнинг характери турли мамлакатларда уларнинг сиёсий ва иқтисодий ривожланиш даражаларига боғлиқ равишда фарқланади”. Бозор иқтисодиётлари бир хил эмас, бир мамлакатда ўзини оқлаган модел бошқа бир мамлакатга, албатта, тўғри келиши шарт эмас. **Жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ва маданий ривожланиш даражаси қанчалик паст бўлса, давлатнинг бошқарувдаги роли шунчалик муҳимлаша боради ва нуфузли, одамларнинг ишончини қозонган демократик давлат институтларини барпо этиш вазифасининг долзарблиги шунча ортиб боради.**

Ж. Стиглиц иқтисодиёт бўйича одамлар ўртасида шуҳрат қозонган Америка дарсликларини Россия учун ярамайди, деб ҳисоблайди. Ҳар қадамда пайдо бўлиб турадиган иқтисодий муаммоларнинг холисона таҳлили ўрнини дарсликлардаги қоидаларни билиб олиш билан босиб бўлмайди. Фанда ва сиёсатда Ж. Стиглиц фақат ва фақат фактларга таянишга, мафкурани эса бир четга қўйиб туришга даъват қилади. Таассуфлар бўлғайким, унинг маъмурий тизимлардаги иштироки бунинг асосидан далолат беради. “Қарор қабул қилишга асос бўлган нарсалар мафкура билан ёмон иқтисодий назариялар, ақидаларнинг бемаза қоришмаларидан иборат бўларди. Бу назариялар ва ақидалар замирида эса баъзан алоҳида манфаатлар яшириниб ётарди”.

Бизнинг ислоҳотларимиз меъморлари Ғарбда ҳукмронлик қилувчи либерал назариялар таъсирига тушиб қолдилар ва орқа-олдиларига қарамай, Ғарбдан берилган тавсияларга амал қила бошладилар. “Халқаро валюта фондининг кредитлари Россияга зарар келтирди, негаки, унинг қарзларининг юкини орттирибгина қолмай, нотўғри ички сиёсатни амалга оширишни шарт қилиб қўйишган эди. Бунинг замирида мавжуд гуруҳни ҳокимият тепасида сақлаб қолиш нияти ётибди. Ҳолбуки, бу гуруҳнинг коррупция ботқоғига ботиб қолгани аллақачон маълум бўлган эди. Шундай қилиб, мамлакатнинг сиёсий ҳаётига онгли тарзда ва шу даражада аралашишга муваффақ бўлиндики, чуқурроқ ўзгаришлар амалга оширилмай қолди, амалга оширилганлари эса бозор иқтисодиётига ибтидоий ва тор қараш даражасидан ташқарига чиқмаган ҳолда самарали демократияни барпо этишга йўналтирилмаган эди”.

Гайдар амалга оширган иқтисодий ўзгаришларни Стиглиц “бозор ислоҳотларига большевистик ёндашиш” деб атади.

“Моҳиятан, — деб ёзади у, — радикал ислоҳотчилар большевистик стратегияларга мурожаат қилишган эди, ҳолбуки, бу стратегияни бошқа дарсликлардан олишган эди. Мамлакат коммунизмни қабул қилмади, лекин большевиклар уни мажбурлаб жорий қилишга интилдилар. Янги посткоммунистик Россияда эса элита халқаро бюрократиянинг қистови билан худди большевиклар амал қилган йўсинда тез суръатларда амалга ошаётган ўзгаришларни мажбуран жорий қилишга ҳаракат қилишди, ҳолбуки ҳали-ҳали уларни қабул қилишга тайёр эмасди”. Бундай сиёсат мафкурага асосланган эди — муаллиф бу мафкурани **бозор фундаментализми** деб атайди. У бозор иқтисодиёти хусусиятлари ҳаддан зиёд тарзда жўнлаштириб баён қилинган дарсликлардан ўзлаштириб олинган.

Ўз-ўзидан тушунарлики, неолиберализм муҳиблари бизда ҳам, Ғарбда ҳам Ж. Стиглицнинг бу қарашларига жонжаҳдлари билан қарши чиқадилар.

“Россияда рўй бериши мумкин бўлган воқеалар ичида энг расвоси юз берди: ақл бовар қилмайдиган даражада **ишлаб чиқариш тушиб кетди ва ақл бовар қилмас даражада ижтимоий тенгсизлик ўсиб кетди.** Келажак ҳақидаги башоратлар ҳам унчалик маъқул эмас. Ашаддий даражадаги қашшоқлик иқтисодий ривожланиш йўлида катта тўсиқ бўлиб ётади. У, айниқса, ижтимоий-сиёсий беқарорликка олиб келганда иқтисодий ўсишга халақит бериши янада аён бўлади”.

Ж. Стиглиц учун муҳими — вазиятни тавсифлаб беришдан кўра, бундай вазият Россияда ва бошқа бир қанча мамлакатларда қай тарзда вужудга келганини аниқлашдир. Китоб бобларидан бири "Нотўғри сиёсат қандай қилиб ислоҳотларни барбод қилгани тўғрисида" деб аталган. Шу бобда, сирасини айтганда, бу саволга жавоб берилган:

"Ғарб у мамлакатларга айтганки, — деб ёзади у, — янги иқтисодий тузум мислсиз фаровонлик келтиради. Бунинг ўрнига эса янги иқтисодий тузум мислсиз қашшоқлик олиб келди! Аҳолининг кўпчилик қисми учун бозор иқтисодиёти кўп жиҳатдан ҳатто большевикларнинг раҳнамолари тарғиб қилгандан кўра ҳам баттарроқ бўлиб чиқди. Россияда халқаро институтлар томонидан лойиҳаланган бозор иқтисодиётига ўтиш билан Хитойда мустақил ишлаб чиқилган лойиҳа бўйича бозор иқтисодиёти орасида осмон билан ерча фарқ бор".

Ғарб мамлакатларида ваҳший, бетизгин капитализм кўринишларининг вайрон қилувчи таъсирига қаршилик кўрсата оладиган механизмни шакллантирмоқ учун бир ярим асрлик муддат керак бўлган. XX асрда ишсизликнинг оқибатларини юмшатиш, қашшоқликни қисқартириш, тиббий ёрдамдан кўпроқ даражада фойдаланиш учун барпо этилган аҳолини ижтимоий ҳимоялаш институтлари тўғрисида ҳам шундай дейиш керак.

Буларнинг бари жамиятнинг жипслашишига, ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига тўсиқ бўлувчи ички зиддиятлар ва конфликтларни юмшатишга ёрдам беради. Бу асонда давлат бюжетининг роли ҳам ортиб боради.

Россиянинг либерал-радикаллари капитализмнинг тарихий тажрибасига беписанд қарадилар. Улар ўйладиларки, бир сакраб эркин нарх-навога ва хусусий мулкчиликка ўтиб олинса, шунинг ўзи бозорнинг амал қила бошлашига имкон беради ва тартибга солувчи институтларга ҳожат қолмайди. Зарур бўлган бозор инфраструктурасининг ҳаммасини кейинчалик ишнинг бориш жараёнида қуриб олса ҳам бўлаверади.

Қолаверса, улар давлатнинг иқтисодиётдан чекинишини эълон қилдилар, унинг қайта тақсимловчи функцияси жиддий тарзда қисқартирилганини айтдилар. Умумий ялпи маҳсулотда давлатнинг сарф-харажатларининг ҳиссасини камайтиришни талаб қилдилар ва ҳозир ҳам шу талабларида қатъий турибдилар. Амалда эса **буларнинг ҳаммаси капитализмнинг ваҳшиёна, қароқчилик шаклларининг вужудга келишига, жиноятчилик ва коррупциянинг гуллаб-яшнашига, аҳолининг кўпчилик қисмининг ашаддий қашшоқланишига олиб келди.**

Ж. Стиглиц ҳисоблайдики, Халқаро валюта фондининг макроиқтисодиётга ва, айниқса, инфляция масалаларига маҳлиё бўлиб қолгани қашшоқлик, ижтимоий тенгсизлик ва ижтимоий сармоя муаммосини бир чеккага суриб қўйишга олиб келди. ХВФ ҳам, Россия ҳукумати ҳам ислоҳотларнинг бориши тўғрисида жамиятнинг ҳақиқий аҳволини акс эттирмайдиган кўрсаткичлар асосида фикр юритишни маъқул кўришади. Улар инфляциянинг пасайишини, олтин-валюта захираларининг кўпайишини, дефицитсиз бюжетни, Умумий ялпи маҳсулот ўсишининг суръатларини, аҳолининг ўртача даромадининг ошишини айни муваффақият деб ҳисоблайдилар.

Ҳолбуки, ислоҳотларнинг бир қатор оқибатларига, жумладан, **аҳолининг қашшоқланиши, одамлар умрининг қисқариб, уларнинг руҳий ва жисмоний саломатлигининг ёмонлашиши, овқатланиши, яшаш шароити, тиббий хизмат кўрсатиш, маориф сифатининг тушиши, фан ва маданиятнинг орқага кетиши, жамоат ахлоқининг таназзули, жиноятчиликнинг ўсиши ва ҳоказо кабиларга диққатни жалб қилишни хоҳлашмайди,** конкрет кўрсаткичлардан ўзларини олиб қочишга уринишади. Бу эса айни одамлар ҳаётининг реал сифатидан далолат берадиган, ижтимоий сармоянинг чин ҳолатини кўрсатадиган нарса. Бу соҳадаги ишларнинг яхшиланиши "жамоатчилик битими"га риоя қилишда бениҳоя катта аҳамиятга эга. Яъни жамиятнинг ҳамма табақалари ўртасидаги аҳилликни мустаҳкамлашга, давлат билан унинг фуқаролари ўртасидаги муросани таъминлашда ёрдам беради. Маълумки, буларсиз том маънодаги иқтисодий ривожланишга эришиб бўлмайди. Муаллифнинг сўзларига қараганда, бу битим, хусусан, **“иқтисодий ўсишдан келадиган фойдалар қашшоқлар ўртасида адолат билан тақсимланмоғини, бадавлатлар эса таназзуллар вақтида унинг машаққатларини жамият билан баҳам кўришни талаб қилади”.**

Аммо Россияда қайта ўзгаришларнинг мағизини ташкил қилувчи ижтимоий омил орқа томонга сурилиб қолди. “Ижтимоий тенгсизлик даражаси жиҳатидан Россия Жанубий Америка жамиятлари билан таққосласа бўладиган даражада. Жанубий Америка жамиятлари эса ярим феодал тартибларга меросхўр бўлганлари сабабли бу жиҳатдан рекорд қўйган ҳисобланади”.

Лекин истеъмол нарх-наволари, турар жой учун тўланадиган ҳақлар Ғарб мамлакатлариникига муттасил яқинлашиб, барча ва ҳатто у билан тенглашиб олса, кўпчилик мамлакатлар билан таққосланганда йўл қўйиб бўлмайдиган даражада паст бўлиб қолаверса, бозор иқтисодиёти соғлом ва самарали бўла олмайди. Иш ҳақи ҳатто эришилган меҳнат унумдорлигига нисбатан ҳам паст бўлиши мумкин эмас.

Бизнинг хусусийлаштиришимизнинг моҳиятини хайрли бир иш деб баҳолаш қийин. Ж. Стиглиц бу тўғрида очиқдан-очиқ ёзади. Россиядаги хусусийлаштириш нафақат мамлакатдаги иқтисодий ривожланишга ёрдам бергани йўқ, балки у ҳокимиятга, демократияга, ислоҳотларга бўлган ишончга путур етказди. **Табиий рентани йиғиш борасидаги солиқ тизимини амалга киритмай туриб, мамлакатнинг табиий бойликларини улашиб бериш оқибатида Ельциннинг дўстлари ва яқинлари миллионерларга айланиб олдилар, давлат эса ўзининг нафақахўрларига ойига 15 доллар нафақа тўлаш қобилиятига ҳам эга бўлолмай қолди”.**

Ташхис жуда ҳам оғир, лекин адолатли.

Муаллиф илова қилиб айтадики, ўзларининг алоқалари ва мавқеларидан фойдаланиб, арзимаган пул эвазига миллион-миллион турадиган бойликларни қўлга киритиб олганлар пулларини хорижга олиб чиқишдан манфаатдордир. Россияда сармоя ётқизиш хатарлидир, шу жумладан, қўлга киритилган бойликларнинг қонунийлиги шубҳали экани туфайли ҳам. “Хусусийлаштириш сиёсий легитимликка эга бўлмагани” учун хусусийлаштириш масаласини қайта кўриб чиқиш эҳтимоли ҳам сармояларни хорижга олиб қочишга ундади.

Америкаликлар бир нарсани тушунишга қийналадилар — қандай қилиб 3-4 йил ичида миллиардер бўлиб олиш ва сайёранинг энг бадавлат одамлари рўйхатидан ўрин олиш мумкин? Бунинг устига бутун мамлакатнинг иқтисодиёти ўта хароб аҳволда бўлса? АҚШда Рокфеллерлар, Фордлар, Дюпонларнинг бойлиги бир неча авлодлар мобайнида доимий равишда ишлаб чиқаришни кенгайтириш эвазига, бизнесни уюштириш ва янги технологияларни жорий қилишда оталарнинг қўшган ҳиссалари туфайли тўпланган.

Ҳатто Американинг ваҳший Ғарбидаги қароқчи баронлар ҳам мамлакатнинг бойлигини кўпайтиришга хизмат қилишган. Лекин, тўғри, ўзлаштириб олишдан ҳам тойган эмаслар. Россия олигархлари эса мамлакатни янада қашшоқ аҳволда қолдириб, мол-мулкларни таладилар ва сотиб юбордилар. Ж. Стиглиц таназзулдан олиб чиқиши мумкин бўлган йўлларни кўрсатишга ҳаракат қилган. Унинг таклифлари, асосан, кўпчилик рус иқтисодчиларининг қарашларига мос келади.

Ислоҳотларни фақат ва фақат макроиқтисодни барқарорлаштириш, либераллаштириш ва хусусийлаштириш вазифалари билан чегаралаб қўйиб бўлмайди. Энг муҳими — барқарор ва ҳаракатчан иқтисодий юксалиш учун шароит яратишдир. Россиядан кўчириб юборилган сармояларнинг қайтарилиши ўсиш манбаи бўлиб хизмат қилади, деб ўйлаш тўғри бўлмайди. Мафия ва олигархия билан боғлиқ доиралар ҳатто авфи умумий ваъда қилинган тақдирда ҳам босиб олган ўлжаларини қайтариш иштиёқида ёнаётганлари йўқ.

ХВФ ва АҚШ молия вазирлиги ҳеч қачон бир фактга мутлақо эътибор бермаганлар — улар етарли даражада сиёсий легитимликка эга бўлмаган тузумни қўллаб-қувватлаётганларига парво қилмаганлар. Бу тузумда кўпгина бойлик эгалари уларни ўғирлик йўли билан ёки раҳнамо Ельцин билан қалин алоқалари туфайли ҳам эътибор бермаганлар. Келажакда Россия ўз бойликларининг талон-тарож бўлиб кетаётганига чек қўймоғи керак. Ҳуқуқ устиворлигини таъминлаб, легитим инвесторларни жалб қилмоғи зарур, кенгроқ маънода гапирадиган бўлсак, бизнес учун қулайроқ ва маъқулроқ иқлим яратмоқ даркор. Бу вазифа соф иқтисодий вазифа эмас (Ельцин ҳукмронлигининг оқибатларини енгиб ўтиш осон иш эмас), бироқ ҳар қанча қийин бўлмасин, уни ҳал қилмаслик мумкин эмас. Бунинг учун давлат ҳокимиятини мустаҳкамлаш ва тозалаб бориш зарур, унга ишончни қайта тикламоқ даркор. Ж. Стиглицнинг фикрига кўра, иқтисодиётни тиклашнинг энг асосий шарти ана шунда!

Сўнгги ўн йил ичида пайдо бўлган жуда катта ижтимоий тенгсизлик, ашаддий қашшоқлик миллатчиликдан тортиб популизмга қадар турли-туман ҳаракатларнинг майдонга чиқмоғи учун жуда қулай замин бўлиб хизмат қилади. Бундай **ҳаракатларнинг баъзи бирлари нафақат Россия иқтисодиёти учун таҳдид солади, балки сайёрадаги тинчлик учун ҳам жиддий хавф туғдиради. Бу даражада тез суръатлар билан пайдо бўлган тенгсизликни енгиб ўтиш анча қийин бўлади ва, афтидан, буни қисқа муддатда амалга ошириб ҳам бўлмайди.**

Иқтисодиёт ривожини рағбатлантирмоқ учун қаттиқ монитор сиёсатни юмшатмоқ лозим.

“Инфляцияга қарши курашда қўлланиладиган ҳаддан зиёд зўр беришлар иқтисодий ўсишни бўғиб қўйиши мумкин деб ўйлаш учун етарли даражада асосли сабаблар бор”. Энг муҳим вазифалар қаторида солиқларни тўла миқдорда ундириб олиш бор. Биринчи навбатда, ер ости бойликларини қазиб олувчи соҳалардан ундириш керак. Бу соҳада ишлаб чиқариш ҳажми устидан ва экспорт устидан назорат ўрнатиш нисбатан енгил кўчади.

Қарздорларга нисбатан қўллаш мумкин бўлган чоралар банклар ва корхоналарни давлат ихтиёрига олиб қўйиш ҳам бўлиши мумкин. Айниқса, бозор стихиясини жиловлашга ва соғлом рақобатни вужудга келтиришга имкон берадиган замонавий инфраструктурани шакллантириш долзарб аҳамиятга эгадир.

Россияда давлат томонидан қаттиқ назорат қилинадиган яхши корпоратив бошқарувнинг йўқлиги, Ж. Стиглицнинг фикрича, корпорациялар устидан, шу жумладан, тўла ёки қисман давлатга қарашли бўлган корпорациялар устидан ҳам назорат ҳуқуқини қўлга киритган кимсалар беихтиёр давлатни талаш, бировнинг молу мулкига кўз олайтириш ёхуд миноритар ҳиссадорлар мулкини ўзлаштириб олиш иштиёқига тушиб қолар эдилар. Жуда кам одам шайтоннинг бу васвасасига дош бера олган.

Муаллиф ёзади: “Рақобат масалалари бўйича ишларни тартибга солувчи таъсирчан муассаса ишга тушмасдан олдин монополиялар хусусийлаштирилса, сиз, гапнинг индаллосини айтганда, давлат монополиялари ўрнига хусусий, истеъмолчиларни янада шафқатсизроқ эксплуатация қиладиган бошқа монополия яратган бўласиз”.

Бозор фундаментализмини танқид қилган россиялик танқидчиларни ислоҳотларга қарши чиқишда айбладилар. Аммо Нобель мукофотини олишга мушарраф бўлган Америка профессорини капитализм ва бозорнинг душманлари қаторига қўшиб бўлмайди. Унинг далилларини, албатта, кўрмай қўя қолиш ҳам мумкин — бизнинг ҳукмдорларимиз бу ишда устаси фаранг бўлиб кетган. Аммо унинг фикрига қўшилмайдиганлар матбуотда унга қарши ишонарли далилларини баён этсалар, бу — ҳалолроқ бўлар эди.

Озод ШАРАФИДДИНОВ таржимаси
(“Литературная газета”нинг 2003 йил 27-сонидан олинди)

Акс-садо

ҚОШ ҲАМ ЖОЙИДА, КЎЗ ҲАМ...

“Hurriyat” газетасининг шу йил 12 ноябрь сонидаги “Саховат” фермер хўжалиги раиси А. Назаровнинг “Қош қўяман деб...” номланган очиқ хатини ўқиб, Қ. Йўлдошевнинг “Изтироб суратлари” мақолаларидан ҳам хабардор бир газетхон сифатида ўз фикрларимни ёзиб юборяпман.

Ҳайронман, мақола ҳассос ўзбек шоирининг ижодига қисқагина назар, гўзал бир муносабат эди, холос. У сизга нега бунчалик малол келди экан?.. Менинг ожизгина тушунишимча, “фикр танбаллиги” деганида адабиётшунос олимимиз умумий танбалликни эмас, балки руҳият таҳлилини назарда тутмаганмикан? Руҳият таҳлилини эса сиз каби ҳурматли фермер хўжалиги раислари-ю, биз каби ғариб тиш дўхтирларига ким қўйибди? Тушунсак ўқиб, тушунмасак китобни ёпиб бир чеккага қўйиб, тушунганимизни ўқиб, ўз ишимиз билан машғул бўлганимиз маъқул эмасми!

Рауф Парфи шеъриятини англамайман дебсиз-у, шоирнинг лоақал бир мисрасини англаганингизни тан олиб қўйибсиз: “Ҳар ким ўз қалбига ўзидир хоқон”.

Ҳа, агар Рауф Парфини англаганлардан англамаганлар кўпроқ бўлганида эди, шоир шеърияти салкам ярим асрдан бери бунчалик мунозараларга сабаб бўлиб, яшаб келмаган бўларди.

Эҳтимол, сизу биз бу фоний дунёдан ўтиб, ҳатто энг яқинларимиз томонидан ҳам эсланмай унутилиб кетармиз, эҳтимол... Рауф Парфи эса ўзининг “тушунарсиз” шеърияти билан узоқ йиллар ҳам унутилмас, эҳтимол...

Энди сиз айтгандай бўлак кашфиётчини бир чеккага суриб қўйиб, даладаги сувчига келсак, ардоқли шоиримиз Эркин Воҳидов ўша “қарсиллама” замонларда тасвирлаганларидек:

—Бир кеча кўрсайдинг сувчи заҳматин,
Ойни ҳандалакка этмасдинг қиёс.
Тарк этиб саҳарги уйқу лаззатин
Бизлар ишлаяпмиз
Бу меҳнат холос...

Сувчи меҳнат қилади, тинимсиз, оғир меҳнат. Унга эса “Саховат” керак, Руҳият таҳлили эмас!

Шарифа ҲУСЕНОВА,
Бухоро, Вобкент тумани

Таълим

ХАЛҚАРО ҲАФТАЛИК ЎТКАЗИЛДИ

АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси ҳамда Америка Халқаро Таълим Кенгаши/АКСЕЛС ҳамкорлигида Халқаро Таълим ҳафталиги ўтказилди. Мазкур ҳафталик ҳар йили мунтазам равишда АҚШ Давлат департаменти ва АҚШ Таълим вазирлиги ташаббусига кўра уюштириб келинади.

Ҳафталикни АКСЕЛС ташкилоти ўзининг "Таълим алмашинуви: ўқув ва тадқиқот имкониятлари" дастури доирасида ўтказилган мулоқот билан бошлаб берди. Океанорти мамлакати ўрта мактаблари, бакалавриат ва магистратураси битирувчилари маҳаллий талаба ва тадқиқотчиларга ўз тажрибалари ҳақида сўзлаб берди. Унда маданий ва таълимга оид турли муаммолар хусусида гап борди. Ҳафталик Ўзбекистонда Таълим тармоқлари Академияси фаолияти тўғрисида фикр юритган жаноб Филип Баттерфилд иштироки билан давом этди.

Бу ҳафталик доирасида Тошкент шаҳрида бир қатор тадбирлар уюштирилди. Масалан, Тошкент Давлат Техника университети Бизнес бошқаруви факультетида АКСЕЛС ташаббуси билан махсус дастур амалга оширилди. Унда Фуқаролик Таълими Лойиҳаси (CEP — Civic Education Project) тадқиқотчиси Сурейя Йигит иштирок этиб, иштирокчиларга Ўзбекистонда таълимни давом эттириш имкониятлари, аспирантурага тайёрланиш ва унинг ўзига хос хусусиятлари хусусида гапириб ўтди. Шунингдек, Сурейя бей нотиқлик санъати, интервью олиш сирлари ҳамда таълим дастурларининг қиёслама таҳлили ҳақида фикр юритди. Тадбир сўнгида Ўзбекистон фуқаролари учун мўлжалланган халқаро таълим дастурларига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди.

— Ўзбекистонда мазкур ҳафталикнинг ўтказилиши юртингиз ёшлари учун катта имкониятлар эшигини очади. Чунки бу ҳафталикда иштирок этиш орқали талабалар халқаро таълим дастурлари билан яқиндан танишадилар ва ўзларига керакли, билим ва имкониятлари етарли бўлган дастурларга ҳужжат топширадилар. Бу илмга чанқоқ талабалар учун катта имкониятдир. Чет элда ўқиш истагида бўлган, лекин қаерга мурожаат қилишни билмай юрган ёшлар учун бу ҳафталик айни муддао бўлди. Улар АҚШ, Буюк Британия, Туркия, Ҳиндистон, Малайзия каби бир қатор хорижий давлатларда таълим олиб қайтишлари мумкин, — деди биз билан суҳбатда Сурейя Йигит.

АКСЕЛС Консультация Маркази томонидан "Ўзбекистонда АҚШ таълим тизимини жорий этиш истиқболлари" мавзуида семинар ўтказилди. Халқаро Бизнес мактаби, Мичиган Университети ҳамда "Евроосиё" жамғармаси Ҳамкорлик дастури вакиллари АҚШ таълим тизимининг ўзига хосликлари ҳамда унинг Ўзбекистонда жорий этилиши муаммолари хусусида сўзлашди. Мичиган Университети талабалари ўз тажрибалари ҳақида ўзбек талабалари билан ўртоқлашдилар.

Халқаро Таълим ҳафталигининг сўнгги кунида “Интерконтиненталь” меҳмонхонаси “Амир Темур” мажлислар залида таълим ярмаркаси уюштирилди. Ярмаркани АҚШнинг Ўзбекистондаги муваққат вакили жаноб Дэвид Эпплтон кириш сўзи билан очди. У иштирокчиларни — таълим тизими мутасаддилари, халқаро таълим ташкилотлари вакиллари ва талабаларни ҳафталик муносабати билан табриклади ҳамда бу тадбирнинг аҳамиятли томонлари хусусида сўзлади.

Таълим ярмаркасида юртимиздаги бир қанча халқаро таълим ташкилотлари, элчихоналар таълим ишлари бўлимлари ўз дастурлари билан иштирок этишди. Ярмаркада пойтахтдаги бир қатор олий ўқув юртлари ўқитувчилари, талаба-ёшлар, АҚШ ҳукумати томонидан молиялаштирилган таълим дастурлари битирувчилари ҳамда ОАВ ходимлари иштирок этдилар.

Муҳиддин
АБДУРАСУЛОВ

Эҳтиром

РУТБА

Аввалига "Рутба"нинг "таржимаи ҳоли" ҳақида қисқача изоҳат

Кундаликларимизни варақлаб ўтирсам, бундан ўн етти йил бурун ёзилган "Рутба"га дуч келдим.

Нима учун ўша вақтда бирорта ерда, жуда бўлмаганда деворий газеталарда ёритилмади, дерсиз. Тўғри савол. Тўғри таъна. Чиқазмадилар. Ғижиллашдик. Қозилашишга андиша қилгандай бўлдик. Барибир бермадилар... тираб туриб олдилар... Тўрт оёқлаб.

Давр нуқтаи назаридан қараганда уларнинг ҳам ҳақ эканлиги, юқоридаги — Кремль томонлардаги бўжилардан қўрққан бўлишлари эҳтимолдан холи эмас.

Эндиги доруломон кунларда кимдан қўрқамиз? Нега қўрқамиз? "Рутба"нинг қўрқадиган нимаси бор?

2003.XII жаъдий

Эркин Воҳидов "Ўзбегим" ғазали "бошчилигидаги" бир туркум шеърлари билан адабиётимизга кириб келиши биланоқ ниҳоллик даврини бошдан кечирмай чинорлик, норчалик кўчасидан ўтмай норлик рутбасига эришиб қўя қолган эди.

Ҳа, деганданоқ адабиётимиз дарғаларидан бири Миртемир ҳазратлари билан шеъриятимизнинг маликаси Зулфия опаларнинг назарларига тушиб бўлган эди.

У вақтларда ҳозиргина айтганимиздек, Эркин Воҳидов йигитлик водийсига қадам қўйиш арафасида турган, ўсмирлик фаслининг шавқи-завқи билан тўлиб-тошган кезлари эди.

Ҳиндистонда ҳам, Гуржистонда ҳам "Давлат гимни" расмий маросим-машваратлардан ташқари тўй-томошаларда, сайлларда саҳна ҳамда катта-кичик davраларда ижро этилар экан.

Шу ўринда давлат гимни билан миллий мадҳия тамоман бошқа-бошқа мавзулар эканлигини сиёсатшунос дўстларимизга эслатиб қўйиш керакка ўхшаб кўринади.

Энди бизда ҳам миллий мадҳияга айланиб кетажак ана шундай асар дунёга келган эди.

Ва ўша йиллари ёшларимизнинг муҳаббат мадҳияси Абдулла Орифнинг "Биринчи муҳаббатим"и, бу энди ёшларнинг муҳаббат гимни (мадҳияси) ҳам дунёга келган эди.

Очиқ қўллиги, оқ кўнгиллиги, бағри кенглиги, хушфеъллиги, охиратга қадар қаримас, бироқ манглайида шўриш аримас миллатнинг ўз айтар қўшиқлари дунёга келган эди.

Шундан сўнг, Эркин Воҳидовга тақлид қилиб тизма тўқувчилар, ўғлининг исмини Эркин қўювчилар (Тўра, Тўлан... сингари гўзалдан-гўзал исмлар туриб...) кўпайгандан кўпая бориб, эркинпарастлар пайдо бўла бошлади.

Умри қироатхоналарда, кутубхоналарда, чиллахоналарда ўтиб эски баёзларни титавуриб кўз нурлари хиралашиб, кунлари кўзойнакка келиб тақалган олимлар учун ҳам иш топилди: эркиншунослар фани пайдо бўлди.

Меҳмонхоналарда, гурунгларда Эркин Воҳидов ҳақида қизғин баҳс-мунозаралар кетди:

— Оврўпа адабиётига иқтидо қилувчилар энди ғазалчилик билан достончилик жанри тугаб битди, дея алжираётган бир даврда Эркин Воҳидов кўкрак кериб кенг майдонга тушмадими? Тушди. Янги давр, янги замонга мос ғазаллар ёзиб ҳалиги манфур назария намояндаларини чиққан катакларига қайта киритиб қўймадими? Қўйди.

— Қойил қолиш керак.

— Турғун Алиматов навозандаларнинг Эркин Воҳидови бўлса, Эркин Воҳидов шоирларнинг Турғун Алиматови.

— Шоирлар бор шеърияти шахсиятидан баланд. Шоирлар бор шахсияти шеъриятидан устивор. Эркин Воҳидовнинг эса шахсияти билан шеърияти теппа-тенг. Тарозу паллалари бирдай. Пасанги керакмий!

Етмишинчи йиллари эди. Даврада гап Эркин Воҳидов ҳақида борарди. Шунда Абдулла Орипов афандимиз шундай деган эдилар:

— Ҳалиям Эркин ака от жиловини тортиб туради. Озод майдон суришига эрк бермайди. Жиловни ўз ҳолига қўйса борми. Э-ҳ-а-а.

Бу "тоғ"нинг тоққа туташуви эди.

Бу "дарё"нинг "дарё"га қўшилуви эди.

Бу авлиё баҳл бўлмайди, баҳл авлиё бўлмайди, дегани эди.

Айтгандай, "Ўзбегим" ғазали дунёга келишга келди. Энди уни ўз эгаларига — ўзбек элига, ўзбек миллатига ўз куйи, ўз оҳанги, ўз оҳори билан етказадиган, ҳазорнаволик, ҳазордостонлик мақомига эга бўлган бир ҳофиз керак эди. Худо ҳам манглайига, ҳам танглайига қўшқўллаб берган муғанний керак эди. Катта саройларда, катта саҳналарда, катта сайлларда баланд овозда, баланд парвозда элга етказадиган назаркарда оқин сифатли хонанда керак эди.

Бу тилагимиз ҳам мустажоб бўлди. "Ўзбегим" ўзбекнинг ўз миллий мадҳияси ўз эгаси, ўз ижрочисини, ўз султонини топган эди. Бу — элга эндигина танилаётган, улус томонидан тан олинаётган Шерали Жўраев эди.

Ҳа, айтгандай, "Ўзбегим" кўз очиб дунёга келган кунидаёқ шоирнинг бошидан тегирмон тоши айлана бошлади. Қий-чув кўпқондан-кўпа борди. Куйга солиб айтила бошлаганидан сўнг тегирмон тоши кўкка ўрлаб маломат тошига айланди. Бироқ энди ҳавони кесиб бўлмас эди. Навони тўсиб бўлмас эди. Сасни қайтариб бўлмас эди. Эҳтиросни жиловлаб бўлмас эди.

Гарчанд "...шунос" бўлмасак-да, "...шунослик"ни даъво қилмасак-да, бу деганларимиз Эркин Воҳидов ҳақида айтиладиган гапларимизнинг, ёзилажак рисолаларимизнинг жайдари, жўн бир дебочаси.

Тўра СУЛАЙМОН
1986.XII жаъдий

Назм

Хазонли боғлардан мастона ўтдим

Ишонинг!
Сизга ҳеч изтиробим йўқ,
Ҳеч бир андуҳим йўқ сизга аталган.
Сизнинг наволардан,
Сизнинг ғамлардан,
Бу зариф юрагим навқирон толган.
Исмингиз жонимга солмайди титроғ,
Токи борлигингиз юлдуз фаслимас.
Тўкилсам кўнглимга тўкилдим кўпроғ,
Оғринсам ўзимдан оғриндим абас.
Хазонли боғлардан мастона ўтдим,
Аламли куйларга бермадим жавоб.
Юрагим уфқдай қонталаш эмас,
Маним чекканларим шунчаки азоб.
Ишонинг!
Таназзул онлари битди.
Мағлублик чоҳидан мардона ўтдик,
Ҳатто ўлмак истаб,
Ғолиб ва эрта!
Биз сизга энг сўнгги шеъримиз битдик!
Унутинг!
Сизга ҳеч изтиробим йўқ.
Неки ғуссаларим ўзимга энди.
Сиз тўккан япроғлар қирғоқда қолди.
Сиз кезган денгизни тўлқини тинди...

❖❖❖

Азизим!
Бошингдан ёғдулар ёғар,
Шаффофлик чашмингни қўймасму эзиб.
Шаррос кулгуларинг,
Маъюс учади...
Ҳар лаҳза, мен сени севмоғим сезиб.
Сенинг дўстларинг кўп, парвоналаринг
Алвон андуҳларни кўришмас раво.
Фалак изтиробин тилайман сенга.
На севги,
На қайғу қилмайман даъво.
Сен гўё мустаҳкам қаъладасан!
На аёз, на жавзо ўтмайди сендан.
Менинг юрагимга ҳеч ким етмайди,
Унга борар йўллар сенинг илкингда...
Менинг ғайбларимни тошлар ҳам билар.
Нечун ҳисларингни қўшиқ қилмайсан.
Мовий туйғуларинг қамар нурига,
Энг олий байроқдай илмайсан.
Биламан.
Фароҳли лаҳзаларинг кўп,
Ишвали кунларинг умрингни безар.
Сен шундай шукуҳда оқасан беиз...
Менинг боғларимда мангулик кезар!!!

❖❖❖

Мен кимга нигорон, кимни кутяпман,
Кимнинг йўлларида муштоқ кўзларим.
Кимнинг осмонини паноҳ тутяпман,
Кимнинг изларида хордир изларим.
Кунларим қуёшдай талпинар кимга,
Тунларим қамардай кимга интизор.
Паришон сочларим, маҳзуна, тўзғин
Кимнинг юрагига сололмади дор
Қўшиқларим куйлайман кимнинг куйида,
Кимнинг дийдорига ичикаман зор.
Оқшомлар чўкаман, кимнинг ўйига
Кўнглим... мажнун кўнглим...
...нимани истар.
Ёруғ туйғуларим, гулхан ҳисларим
Тобора умримни бормоқда ёқиб
Тўкилиб кетмоқда бир-бир баргларим,
Кетса... келмас йўлга умидвор боқиб.

❖❖❖

Болангизни онаси бўлдим,
Мовийланди яшил дунёлар.
Юлдузларнинг ёдига чўмдим.
Бўй кўрсатди қодир рўёлар,
Икки жаҳон саодатини,
Кўрдим, фароҳларга кўмилдим,
Она бўлиб бахтларга тўлдим.
Аёл бўлиб нурга чўмилдим.
О, боламнинг ёқут чеҳраси
Менга васлингизни эслатар.
Мен тонг каби тозариб отдим,
Уфқ-қучоғимга кун ботар.
О, сиз жуда улуғсиз бағрим,
Зулматларни қўйдингиз тўсиб,
Мен одамдай энди кун кўрдим
Болангизни бағримга босиб,
Бошингиздан ёғдулар сочай.
Болангизни онаси бўлдим.
Умрингизда кун бўлмасам ҳам,
Мен барибир шукуҳга тўлдим.

❖❖❖

Йўлларимда учрама зинҳор,
Кўзларимга боқма санчилиб.
Юрагимни эзмагил такрор,
Бардошларим кетган янчилиб
Эслатмагин ўша дамларни,
Томоғимга андуҳ тиқилар,
Ҳаётимнинг муқаддамлари
Унут мактублардай ўқилар.
Ўтар кўчаларимиз айри,
Айро борар манзилларимиз
Ўзга, ўзанларимиз сайри
Бошқа-бошқа бедилларимиз.
Энди сенга қайтмасман минбаъд
Йўлларимни тўсмагил зинҳор.
Юрагимда қолмаган тоқат
Нигоҳимга санчилма такрор.

Озода БЕКМУРОДОВА

Таассуф

МУЗЕЙДАГИ ДИЛХИРАЛИК

Яқинда Темурийлар тарихи музейига бордик. Бу ерга тез-тез келиб турамиз. Музей доим одамлар билан гавжум. Ҳар гал биз у ердан катта таассуротлар билан қайтамиз. Экскурсовод бу ерга ташриф буюрганларга ҳар бир экспонат ҳақида гапириб беради.

Бу гал музейда дилхираликнинг гувоҳи бўлдик.

Тошкент шаҳрининг қайсидир мактабларидан келган ўқувчилар, жуда юмшоқ айтганда, ўзларининг фаросатсизлиги билан ҳамманинг фикрини чалғитди. Ўзларини тутишни билмайдиган йигитчаларнинг қилиқларидан музейга келганларнинг энсаси қотди.

Ўша йигитчаларнинг бири экскурсоводдан: "Кеннайи, бу қанча туради?", деб сўраса, яна биттаси: "Эй, бизаникида бундан зўри бор", деб экспонатга ишора қилди.

Шуниси ачинарлики, йигитлар орасида икки нафар қизлар ҳам бор эди.

Экскурсовод уларга танбеҳ берди, аммо улар яхши гап тенги эмас эдилар. Афсуски, орамизда шундай тарбиясиз, маданиятсиз ёшлар ҳам бор экан. Мен улардан нафратланиб кетдим. Ахир бу ер буюк тарихимиздан сўзлаб турадиган ноёб экспонатлар мажмуаси-ку. Наҳотки, бу тенгдошларимиз улуғ аждодларимиз руҳига ҳурмат бажо келтириш ўрнига, хурмача қилиқлар қилишдан ор қилишмаса?!

Менимча, музей маъмурлари, зарур бўлса, ички ишлар ходимлари бундай тартиббузарларни қаттиқ назоратга олишлари керак. Бундайлар экспонатларга ҳам зарар етказиб қўймасмикан, деб ташвишланаман.

Хуллас, ўша куни музейга билим ва ҳикмат излаб келганлар кўнгли ранжиди...

Гавҳар ДИЛМУРОДОВА,
Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети Халқаро журналистика факультети 1-курс талабаси

Янги сонда...

ЁЗАЁТГАН ВА ЁЗМАЁТГАН ЖУРНАЛИСТ

«Мен ёзмай туролмасликни назарда тутяпман. Бошқа ҳар қандай касб соҳиби ёзмаслиги мумкин, бунинг учун ҳеч ким унга даъво қилмайди, лекин журналист теварак атрофидаги воқеа-ҳодисаларни бошқалардан зийракроқ илғай олгани ва шу ёзиб (эшиттириб, кўрсатиб) бошқаларга етказиб бера олгани учун ҳам журналист-да!..»

Бош муҳаррир

СПОРТ ШАРҲЛОВЧИСИНИНГ "ТИЛИ"

«Ҳолбуки, миллий беллашувларимиз тури кўп, тарихи узоқ. Жисмоний маданиятга бағишланган қанчадан-қанча нодир асарларимиз бор. Таъбир жоиз бўлса, баралла айтишимиз мумкин, миллатимиз жисмоний тарбияси ҳақида Абу Али Ибн Сино, Алишер Навоий, Зайниддин Восифий, Ҳусайн Воиз Кошифий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур, Абдулла Авлоний сингари аждодларимизнинг жўшқин фикрлари бор, уларни ҳеч ким инкор этолмайди...»

Асрор МЎМИН

БОШ МУҲАРРИРЛАР УЧРАШГАНДА...

«Назаримда, судлашмаган газета газета эмас. Майли, судлашув бўлсин, ўртада туғилган низоларга қонуний асосда ойдинлик киритилсин, шу аснода журналистларимиз тобланади, курашувчан бўлади. Бевосита газетамизга келсак, "Қашқадарё" газетаси ҳозиргача икки марта грант олишга эришди, Интернетда вебсайтимиз бор. Бу дегани, газетамиз Қаршида чиққан куни дунёнинг исталган нуқтасида уни ўқишлари мумкин. Яқин йилларда буни хаёлимизга ҳам келтиролмаганмиз...»

Бўри НОРҚОБИЛОВ

ИМПРОВИЗАЦИЯ МОҲИЯТИ

«Бевосита эфирда репортёр фактларни аниқ, лўнда баён қилиши лозим. Ифодали ўқиш, иложи борича сўзлаб бериш, юз-кўздаги маъно телевизион янгиликнинг табиий, ҳаётий чиқишига замин ҳозирлайди. Репортёрнинг ёки кўрсатув олиб борувчининг ҳар бир ишораси ва ҳаракати мавзуни яхшироқ кўрсатишга йўналтирилган бўлиши керак. Бевосита эфирда томошабин сюжетларни қайта кўриш имкониятидан маҳрум бўлгани сабабли жуда тез ёки секин гапириши томошабинни чалғитади. Нутқ тезлиги стандарти 1 дақиқада 110-120 сўзни ташкил этиши маъқул...»

Фируза МУҲАММАДЖОНОВА

ХАБАРЛАР РАҚОБАТИ

«Радиожурналистлар орасида "мозаика" номини олган усул бир-бири билан боғлиқ бўлмаган хабарларнинг тўла "комплектлашган" дастаси маъносини билдиради. Бунда янгиликлар тез ўқилади ва тингловчилар ўзларини кўп информация олгандек ҳис қиладилар. Аммо бундай шаклда берилган ахборотни чуқур англаш қийин. Шунинг учун "мозаика" усули (баъзи нодавлат радиохизматларининг дастурлари инобатга олинмаса) Ўзбекистон эшиттиришларида кенг тарқалмаган...»

Ирода ИСМОИЛОВА

ОНГ ВА ИЖТИМОИЙ БУРЧ

«Фуқаролик жамиятини қуришда одамларимизнинг онг ва ижтимоий бурч ҳиссини биргина тегишли қонунлар қабул қилиш, баъзи эркинликлар бериш ва шунга ўхшаш маъмурий тадбирлар билан ўзгартириб бўладими? Албатта, йўқ. Яхши натижага эришиш учун кенг қамровли ташкилий тарғибот ишлари комплекси амалга оширилмоғи лозим. Бу йўналишда 2003 йилнинг "Обод маҳалла йили" деб эълон қилиниши ва ушбу дастур миқёсида олиб борилаётган ишлар, албатта, яхши натижалар беради. Бу ўринда, шубҳасиз, нодавлат ва нотижорат жамоат ташкилотларининг фаолияти алоҳида аҳамиятга эга бўлади...»

Маҳмуд ЙЎЛДОШЕВ

ПАРВОЗДАГИ «ОҚ УЙ»

«Президент «Боинг»инининг оғирлиги 400 тонна. Уни камида 2000 соат парвозда бўлган, аниқроғи, халқаро маршрутларда қатнаган учувчилар бошқариш ҳуқуқига эга. Ж. Бушнинг самолёти ҳарбий объект саналади. Шу боис президент "Боинг"инининг ҳар бир учиши расмий равишда ҳарбий операцияга тенглаштирилади.

АҚШ махфий хизмат агентлари радиоалмашувда одатда касбий жаргондан фойдаланадилар. Бу шифрланган шартли белгилар шаклида, қўриқланаётган иншоот учун мўлжалланган бўлади. Бу белгиларнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида улар тез-тез ўзгартириб борилади».

INTERNET маълумотлари асосида тайёрланди

ЎШЛИК ҲАМКАСБЛАР ҲУЗУРИДА

«Таҳририят ходимларидан эшитилган бу каби истаклар ўйлатиб қўяди албатта, кишини. Тўғри, истиқлолга эришилгач, икки мустақил давлатдаги шарт-шароит, ижтимоий-сиёсий ҳолат турлича. Матбуотни ислоҳ этиш борасидаги эришилаётган натижалар ҳам бир хил эмас. Бинобарин, мисол учун, Ўш ва Тошкентда яшаб, фаолият юритаётган журналист олдида турлича вазифалар бўлиши табиий. Шунга қарамай, ижодкорлар мулоқоти ҳеч қачон ортиқчалик қилган эмас, қолаверса, эшигимиз ҳар қандай меҳмон учун очиқ».

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Ўгит

Пайғамбаримиздан (с.а.в) шундай ривоят қилинади: "Қиёмат куни биринчи навбатда шаҳидлар сўроққа чақириладилар. Аллоҳ уларга берган неъматларини бирма-бир кўрсатар, улар ҳам бу неъматларни танир эканлар.

— Дунёда сенга шунча неъмат бердим. Қандай амал қилдинг? — сўрар экан Аллоҳ таоло.

— Сенинг йўлингда жанг қилдим, ҳатто шаҳид бўлдим, — дер экан риёкор "шаҳид"лар.

— Ёлғон сўзлаяпсан. Менинг йўлимда жанг қилганинг йўқ. Тўғри, яхши жанг қилдинг, аммо кўнглингда Мени ёд этиб эмас, балки одамлар сени журъатли, довюрак, баҳодир деб аташлари учун шердек курашдинг. Мақсадингга эришдинг, тилларда достон бўлдинг. Одамлар сени довюрак, баҳодир деб мақташди. Демак, хизматингга яраша мукофотни ёлғон дунёда олиб бўлгансан, энди эса жойинг дўзахдир.

Иккинчи навбатда илм ўрганган, одамларга илм ўргатган, Қуръон ўқиган кишилар сўроқ қилинади. Аллоҳ уларга савол беради:

— Дунёда сенга шунча неъмат бердим, қандай амаллар қилдинг?

— Илм ўргандим, Сенинг йўлингда Қуръон ўқидим.

— Ёлғон сўзлаяпсан, сен олим деган ном олиш учун илм ўргандинг. Одамлар сени қори деб мақташлари, тўй, маъракаларда уйларнинг тўри, курсиларнинг зўри сеники бўлиши учун одамларга илм ўргатдинг, Қуръон ўқидинг, аммо Мени кўнглингда ёд этганинг йўқ. Мақсадингга эришдинг, одамлар сени олим, қори деб кўкларга кўтаришди, яъни хизматингга яраша мукофот олдинг. Энди эса борар жойинг дўзахдир.

Бир тоифа одамларга Аллоҳ битмас-туганмас бойлик, мол-мулк берган. Учинчи навбатда ана шулар сўроқ қилинадилар:

— Сенга шунча мол-мулк бердим, қани, шуларни нималарга сарф қилдинг? Қандай амаллар қилдинг?

— Барчасини Сен буюрган жойларга сарф қилдим, эй Парвардигорим.

— Тўғри, лекин кўнглингда "одамлар мени сахий, хотамтой деб мақташса эди" деган илинж ҳам бор эди. Ёлғон дунёда, имтиҳон дунёсида мақсадингга эришдинг. Одамлар сени сахий деб роса мақташди. Энди эса жойинг дўзахдир, деб бу тоифа дўзахга улоқтирилади". ("Гуноҳи кабиралар", "Мовароуннаҳр" нашриёти, Тошкент, 1995 йил)

Юқоридаги мисоллардан кўриниб турибдики, ҳар бир иш Тангри йўлида, Парвардигорни кўнглимизда ёд қилган ҳолда, ҳар бир амалларимизни "Аллоҳ кўриб турибди", деган эътиқодда яшашимиз керак. Шундай экан, барча ишларимизни Аллоҳ ризоси йўлида адо қила олиш саодатини Изид Таолонинг Ўзи ҳаммамизга насиб этсин!

Умар ОДИЛ тайёрлади

Voice of America

Америка овози

www. voanews. com/uzbek

- Дунё хабарлари
- Америка ҳаётидан лавҳалар
- Қўшма Штатлар сиёсати, иқтисоди, маданияти ва маърифатининг турли қирраларини акс эттирган маълумотлар
- Америка ва дунё жамоатчилигини боғловчи қадриятлар
- АҚШ ва Марказий Осиё муносабатлари
- Вашингтон-Тошкент алоқалари
- Демократия ва инсон ҳуқуқлари борасидаги жараёнлар
- Терроризмга қарши кураш босқичлари
- Дунёдаги долзарб воқеаларга Вашингтондан назар

Буларнинг ҳаммаси "Америка овози" радиосининг ўзбек тилида ҳавога узатиладиган дастурларида

Эшиттиришларимиз ҳар куни алоҳида-алоҳида дастурлар ҳолида Тошкент вақти билан 17.30-18.00 ва 20.00-20.30 оралиғида эфирга узатилади.

«Америка овози»

радиосини қисқа тўлқин — УКВ 17.30-18.00 да 15470, 17555, 17730 kHzда 19 ва 16 метрларда; 20.00-20.30 да 7295, 9745, 15255 kHzда 41, 31 ва 19, шунингдек, Душанбе атрофида ўрта тўлқин 1143 килогерцда ва Ўш минтақасида FM 103,2 метрларда тинглаш мумкин.

«Америка овози» радиосининг ўзбек хизмати ўз фаолиятини телевидение кўрсатувларини ҳозирлаш йўналишида қайта қураётгани учун Тошкент вақти билан соат 17:30 да бериладиган ярим соатлик эшиттиришини шу йилнинг 23 ноябрь, якшанба кунидан эътиборан тўхтатди.

Тошкент вақти билан 20:00 да бошланадиган дастуримиз эса ҳеч қандай ўзгаришларсиз давом этади. Ўзбек тилидаги телекўрсатувлар билан боғлиқ ҳолатимиз ҳақида Интернетдаги саҳифамиз орқали танишиб боришингиз мумкин.

МУРОЖААТ УЧУН
VOA UZBEK SERVICE
Independence Avenue SW,
Room # 2141, Washington,
DC 20237, USA
Tel: (202)6197566,
(202)6190368, fax:
(202)2603498,
(202)6190368
uzbek@voanews.com

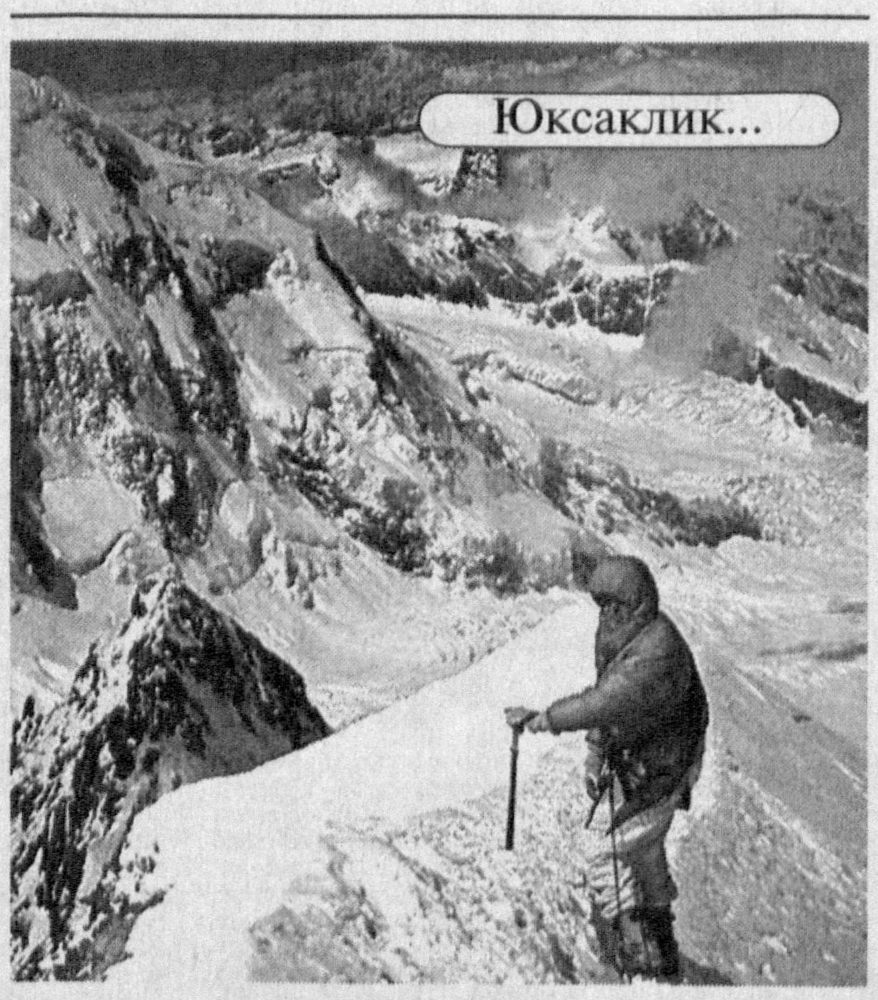

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси, "Hurriyat" газетаси жамоаси Ўзбекистон телерадиокомпанияси "Камалак" студияси Бош муҳаррири, шоир

Зафар КОМИЛОВ

вафоти муносабати билан унинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁРОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

«Hurriyat» kompyuter markazida Elyor UBAYDULLAYEV tomonidan sahifalandi.

Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 41-49-91. Тел: 41-52-72, 144-25-06.
E-mail: hurriyat@rambler.ru

Индекс:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Собиржон ЁҚУБОВ

Ⓡ — тижорат белгиси.

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди —
Буюртма — Г - 0063
Т: 2492

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.